

SAVONIA

MUU RAPORTTI - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

LAPSI OPPII JA OSALLISTUU

Projektimalli Lapinlahden varhaiskasvatuksen käyttöön

TEKIJÄT: Rissanen Riikka, SS17KM, 28.04.2019
Savolainen Sari

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Riikka Rissanen ja Sari Savolainen	
Työn nimi Lapsi oppii ja osallistuu – Projektityöskentelymalli Lapinlahden varhaiskasvatuksen käyttöön	
Päiväys	23.05.2019
Sivumäärä/Liitteet	43/19
Ohjaaja(t) Sari Makkonen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Lapinlahden kunta, varhaiskasvatus, Kaisa Perhovaara	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Varhaiskasvatuksessa toteutettava toiminta perustuu varhaiskasvatuslakiin. Varhaiskasvatusta ohjaavat varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelma sekä näitä tarkentavat asetukset. Vuonna 2016 uudistettu varhaiskasvatuksen perusteet korostavat lapsen osallisuutta ja projektityöskentelyä varhaiskasvatuksessa. Perusteita on tarkennettu joulukuussa 2018. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, jossa tavoitteena on tukea lapsen yksilöllistä kehitystä opetuksen, kasvatuksen ja hoidon keinoin. Kasvatusta tulee toteuttaa lapsen ja vanhempien toiveita kuunnellen.</p> <p>Lapsen osallisuus oli opinnäytetyössämme keskeinen aihe. Lapsen osallisuus on monitasoista. Se ei tarkoita yksittäisiä menetelmiä tai projektityöskentelyä vaan sen perusta on lapsen toimijuudessa. Lapsi saa osallistua ideointiin, tiedon hankintaan ja päätöksentekoon. Siihen kuuluu myös toiminnan suunnittelua ja arviointia. Osallisuus on lapsen kuulumista yhteisöön ja hänen vaikutusmahdollisuuksiaan itseään koskeviin asioihin. Kasvattajalla on olennainen merkitys lapsen osallisuuden toteutumisessa ja yksilöllisyyden tukemisessa varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Työllä kannustetaan projektityöskentelyyn ja lasten kuuntelemiseen. Opinnäytetyön tuloksena syntyi myös ohjevihkonen, jossa esitellään projektimalli, jota testattiin tammikuussa 2019 Alapitkän päiväkodissa toteutetussa pienessä projektissa. Sen lopputuloksena syntyi esioppilaille ja heidän perheilleen liikunnallinen Perheilta, joka suunniteltiin lasten toiveiden ja ideoiden pohjalta. Projektityöskentelymallia kehitettiin italialaista Reggio Emilia -pedagogiikkaa ja projektioppaiden ohjeita yhdistelemällä.</p> <p>Toimeksiantajana opinnäytetyössä oli Lapinlahden kunnan varhaiskasvatus. Työ on toiminnallinen kehittämistyö, jossa käytettiin laadullista tutkimusta. Tutkimusmenetelmiä olivat havainnointi, haastattelut, kyselyt, toimintatutkimus ja päiväkirja.</p> <p>Jatkotutkimusaiheeksi nostetaan Lapsen osallisuuden toteutuminen Lapinlahden varhaiskasvatuksessa sekä projektityöskentelyn toteutuminen toiminnassa.</p>	
Avainsanat varhaiskasvatus, esiopetus, varhaiskasvatussuunnitelma, osallisuus, projektioppiminen	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Riikka Rissanen and Sari Savolainen			
Title of Thesis A child can learn and participate – a project work model for the early childhood educators of the municipality of Lapinlahti			
Date	24.05.2019	Pages/Appendices	43/19
Supervisor(s) Sari Makkonen			
Client Organisation /Partners The municipality of Lapinlahti, Early Childhood Education			
<p>Abstract</p> <p>All activities in early childhood education are based on The Early Childhood Education curriculum which was renewed in 2016. It emphasizes the child's participation and project work in early childhood education.</p> <p>Early childhood education is systematic and goal-oriented education that aims to support the child's individual development through teaching, education and care. Education should be carried out in accordance with the wishes of the child and the parents.</p> <p>The child's participation became a main theme as this thesis work progressed. Child participation is multi-level. It does not mean individual methods or project work but it is based on the child's involvement. The child can participate in brainstorming, knowledge acquisition and decision-making. It also includes planning and evaluating operations. The participation of the child also means the child's belonging to the community and the ability to influence on matters concerning them. The educator plays a vital role in enabling the child's involvement and supporting individuality in early childhood education.</p> <p>This work aims to encourage educators to start with project work and increase the number of projects in all early childhood education. The output of the thesis was a booklet describing the project model, which was tested in a small project at the kindergarten Alapitkä in January 2019. The final result of the Alapitkä project was a sport event for the pre-schoolers and their families. The evening was planned and designed on the basis of the children's wishes and ideas. The project work model was developed by combining the Italian pedagogy of Reggio Emilia and project guides.</p> <p>The client organization of the thesis was the municipality of Lapinlahti. The thesis was a functional development work, where the qualitative research method was applied. The research methods included observation, interviews, surveys, activity analysis and documentation.</p> <p>A topic for further study could be a study on the implementation of the child's participation in early childhood education in Lapinlahti and the implementation of project work.</p>			
<p>Keywords</p> <p>early childhood education, pre-school education, early childhood education curriculum, participation, project learning</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUSSUUNNITELMA	8
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelma	8
2.2	Lapinlahden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma	10
2.3	Esiopetus	10
2.4	Varhaiskasvatusikäisten lasten kehitys.....	11
3	LAPSEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA#	12
3.1	Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa.....	12
3.2	Havainnointi	13
3.3	Osallisuuden portaat	13
3.4	Reggio Emilia -pedagogiikka	14
3.5	Erilaiset oppijat.....	15
4	PROJEKTI	16
4.1	Projektin elinkaari	16
4.2	Projektioppiminen	17
4.3	Projektimallit	18
4.4	Lapinlahden varhaiskasvatuksessa toteutettuja projekteja	18
4.5	Projektityöskentelymalli.....	19
4.5.1	Tarve projektille.....	20
4.5.2	Tavoite projektille	21
4.5.3	Ideointi ja suunnittelu	21
4.5.4	Resurssit	21
4.5.5	Tehtävien jako, kustannusarvio ja aikataulutus	22
4.5.6	Toteutus.....	22
4.5.7	Projektin päättäminen	22
5	TAVOITTEET JA TULOKSET	24
6	KÄYTETYT TUTKIMUSMENETELMÄT JA PALAUTTEEN KERÄÄMINEN	25
6.1	Laadullinen tutkimus	25
6.2	Toimintatutkimus	26
6.3	Osallistuva havainnointi.....	26
6.4	Kysely ja haastattelu	27

6.5	Dokumentointi	27
7	TYÖN TOTEUTUS	29
7.1	Projektin suunnitleminen	29
7.2	Toteutus	30
7.3	Perheilta.....	31
8	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	33
8.1	Lasten palaute projektista ja perheillasta	33
8.2	Vanhempien palaute Perheillasta	34
8.3	Henkilökunnan palaute projektista ja Perheillasta	34
8.4	Johtopäätökset	35
9	OPINNÄYTETYÖN POHDINTA, EETTINEN ARVIOINTI JA MERKITYS.....	37
9.1	Pohdinta.....	37
9.2	Opinnäytetyöhön liittyvät eettisyys ja luotettavuus.....	38
9.3	Opinnäytetyön merkitys.....	39
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	41
	LIITE 1: PERHEILLAN OHJELMA.....	44
	LIITE 2: KUTSU PERHEILTAAN	45
	LIITE 3: PALAUTEKYSELY VANHEMMILLE	46
	LIITE 4: PALAUTEKYSELY ALAPITKÄN ESIKOULUN HENKILÖKUNNALLE	47
	LIITE 5: OHJEVIHKO	49

1 JOHDANTO

Opetushallitus uudisti varhaiskasvatussuunnitelmaa vuonna 2016. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2017. Uudistuksen myötä lasten osallisuutta ja projektityöskentelyä korostetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään, että tätä suunnitelmaa on noudatettava jokaisessa varhaiskasvatussyksikössä. Yhtenäisellä lain noudattamisella pyritään takaamaan yhdenvertainen ja laadukas varhaiskasvatus ympäri maata. (Opetushallitus 2016 a, 8–9.)

Lasten laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa varhaiskasvatussuunnitelmaa ja se sisältää tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon osa-alueet. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta perustuu laaja-alaiselle osaamiselle, lasten mielenkiinnon kohteiden ja tarpeiden huomioimiselle, oppimisen osa-alueille, arvoperustalle ja sen hetkisellemme oppimiskäsitykselle. Oppimisen osa-alueita ovat kielen rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Lapinlahden palvelulautakunta 2017, 29.) Projektien avulla voidaan harjoitella erilaisia oppimisen osa-alueita ja laaja-alaista osaamista hyödyntäen lasten mielenkiinnon kohteita ja tarpeita.

Lastentarhanopettaja Kaisa Perhovaara ehdotti opinnäytetyön aiheeksi projektimuotoisesti toteutettua perheiltaa Alapitkällä. Perhovaara toimii Lapinlahden kunnan varhaiskasvatuksen hanketyöntekijänä. Koska Lapinlahden kunnan sekä valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma määrittelevät projektityöskentelyn sekä lasten osallisuuden opetukseen tärkeäksi osaksi varhaiskasvatusta, projektityöskentely ohje tehtiin kaikkia Lapinlahden varhaiskasvatuksen yksiköitä varten. Lasten osallistamista ja projektityöskentelymallia testattiin yhdessä Lapinlahden varhaiskasvatuksen yksikössä. Tilaajana työssä on Lapinlahden kunta, varhaiskasvatus ja yhteyshenkilöinä ovat Kaisa Perhovaara, perhepäivähoidon ohjaaja sekä esimies Riitta Nieminen ja Alapitkän päiväkodin johtaja, esiopettaja Tuija Vihtala.

Alapitkällä toteutetun projektin lopputuloksena syntyi Alapitkän esikoulun liikunnallinen Perheilta, jonka esioppilaat suunnittelivat. Työn tavoitteena on lisätä lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa sekä tukea varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita Lapinlahden kunnassa. Tätä opinnäytetyötä tehdessä on kulkenut rinnakkain kaksi prosessia. Yhtä aikaa suunniteltiin ja toteutettiin Alapitkä projekti lasten kanssa sekä muokattiin sen perusteella ohjevihko projektityöskentelymallista.

Osallisuus tarkoittaa, että lapsi saa tietoa ja voi olla osallisena häntä itseään koskeissa asioissa, sekä voi vaikuttaa ja ilmaista mielipiteensä asioista (THL 2018). Oppiminen on siirtymässä opettajan opettamasta tiedosta osallistuvaksi oppimiseksi, joten osallisuus on tärkeä osa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arkea. Varhaiskasvatuksessa pyritään edistämään muun muassa myönteisiä oppimiskokonaisuuksia, sosiaalisuutta ja motorisia taitoja. (Hujala & Turja 2016, 43–46.) Opinnäytetyön edetessä lapsen osallisuus nousi yhdeksi merkittävimmistä teemoista työlle.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelminä osallistuvaa havainnointia, kyselyä ja haastattelua. Tämä opinnäytetyö oli projektimuotoinen toiminnallinen ja laadullinen kehittämistyö. Projektin lopputuloksena tuotettiin projektimalli Lapinlahden varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Projektimallin ohjeen avulla halutaan madaltaa kynnystä toteuttaa projektityöskentelyä kunnan eri varhaiskasvatuksen yksiköissä. Projekti toteutettiin esioppilaiden ja henkilökunnan kanssa Alapitkän esikoulussa. Reggio Emilia -pedagogiikka (Heinimaa 2000, 57–67; Reggio children s.a) liittyy vahvasti lasten osallisuuteen ja projektityöskentelyyn varhaiskasvatuksessa. Tätä pedagogiikkaa käytettiin projektityöskentelymallin luomisessa.

Työn tavoitteena on vaikuttaa kasvattajiin, jotta lasten osallisuus toteutuisi paikallisessa varhaiskasvatuksessa. Toiveena on, että työyhteisö yhdessä voisi herätellä keskustelua osallisuuden toteutumisesta omassa tiimissä tai yksikössään ja kehitellä ohjevihkon avulla edes pienen projektin, jonka kautta asiasta saisi lisäideoita. Työn tarkoitus oli siis vastata kysymyksiin, miten projekteilla voidaan edistää lasten osallisuutta sekä kuinka lasten osallisuus toteutetaan projektityöskentelyssä.

2 VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUSSUUNNITELMA

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, jossa opetus, kasvatus ja hoito muodostavat kokonaisuuden. Pedagogiikka on keskeinen osa varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatuslaki 504/2018 2 §.) Kaikki varhaiskasvatuksessa tapahtuva toiminta perustuu Opetushallituksen varhaiskasvatus- tai esiopetussuunnitelmaan. Sitä toteutetaan kolmella tasolla; valtakunnallisesti Opetushallituksen antamien määräysten mukaan, kuntatasolla paikallisesti laaditun varhaiskasvatussuunnitelman sekä henkilökohtaisella tasolla jokaisen lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman eli vasun muodossa. (Palvelulautakunta 2017, 6, 8; Opetushallitus b, s.a.)

Kaikki alle oppivelvollisuusikäiset ovat oikeutettuja varhaiskasvatukseen, mutta jos olosuhteet sitä vaativat, myös sitä vanhemmat lapset voivat saada varhaiskasvatuksen palveluita. Esikoulu kuuluu perusopetuksen alaisuuteen, mutta on osa varhaiskasvatusta. Päiväkodissa voidaan antaa myös esiopetusta luvanvaraisesti. Osallistumisen esiopetukseen tuli pakolliseksi 1.8.2015. (Opetushallitus 2016, 30.)

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Opetushallitus uudisti varhaiskasvatussuunnitelmaa 1.8.2017. Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa korostuu paikallisuus ja lasten osallisuus. Varhaiskasvatuksen järjestäjien eli kuntien, kuntayhtymän tai muun tuottajan, kuten yksityisen on laadittava paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmassa otetaan huomioon paikallisia erityispiirteitä tai painotuksia, esimerkiksi mahdollinen pedagoginen painotus, kotoutumissuunnitelma, paikkakunnan lastensuojelulain mukainen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja muut lapsia, perheitä ja varhaiskasvatusta koskevat suunnitelmat ja päätökset. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa täytyy ottaa huomioon varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajien ja lasten mahdollisuus osallistua suunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Opetushallituksen ohjeita on nykyään noudatettava, aiemmin ne olivat vain suosituksia. Koko maassa esiopetuksen henkilöstöä veloitetaan suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan varhaiskasvatusta yhtenäisen periaatteen mukaisesti. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman eli vasun perusteet jatkuvat esi- ja perusopetuksessa, ja tämä tukee lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista. (JHL s.a; Opetushallitus 2018, 8–9.)

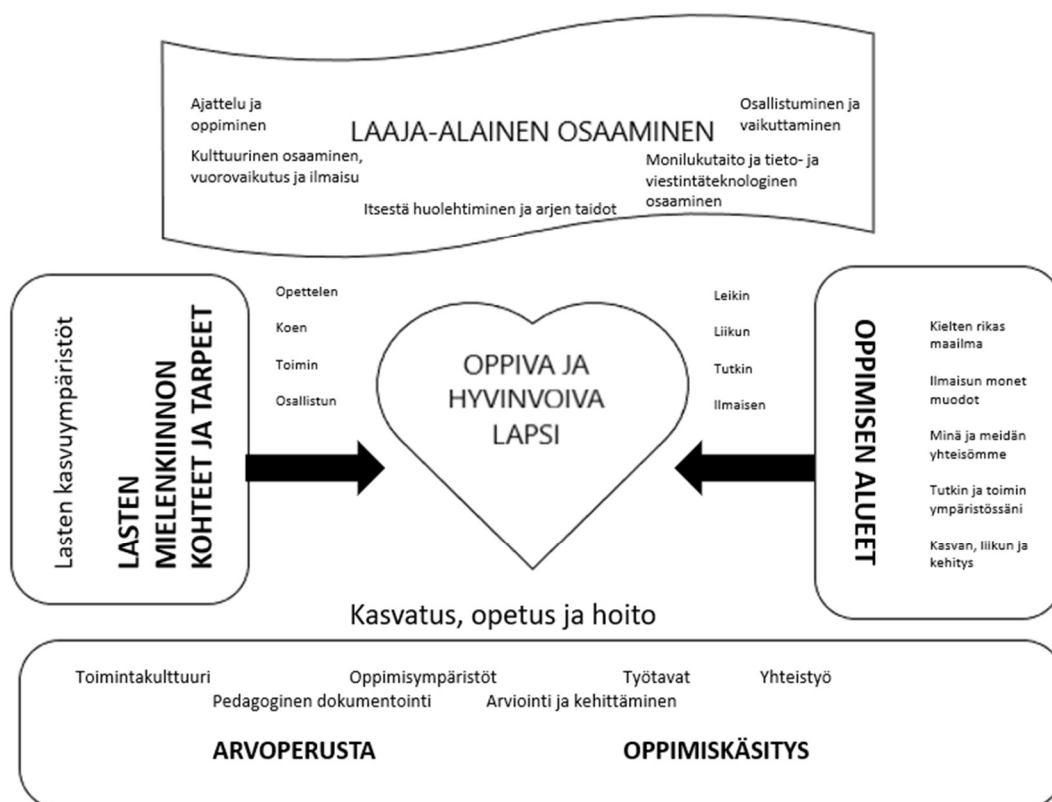
Lasten ja heidän huoltajiensa mielipide ja toivomukset täytyy selvittää lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. (Varhaiskasvatuslaki 7 b §.) Lasta voi esimerkiksi havainnoida, haastatella, kysyä, äänestää tai antaa lapsen piirtää toiveitaan. Kasvattajien tulee myös jatkuvasti arvioida, ylläpitää ja kehittää käyttämiään menetelmiä ja osallisuutta edistäviä toimintatapoja. (Opetushallitus 2016 b, 9, 30.)

Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma on käytävä läpi säännöllisesti vanhempien kanssa, vähintään kerran vuodessa. Määräysten, lakien ja yksilöllisen seuraamisen turvin pyritään turvaamaan lapselle mahdollisimman hyvä kasvu- ja oppimisympäristö. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma

painottaa lapsen osallisuutta ja sen kautta projektityöskentelyä sekä monialaista oppimista (Kuvio 1.). (Lapinlahden palvelulautakunta 2017, 6, 8; Opetushallitus b, s.a.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on varhaiskasvatuslain 3. pykälän mukaisesti kymmenen eri tavoitetta: Tavoitteena on edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös mahdollistaa myönteisiä oppimiskokemuksia. Opetusta toteutetaan lapsen leikin, liikkumisen, taiteen ja kulttuuriperintöön perustuvan pedagogisen toiminnan kautta. Varhaiskasvatusympäristön tulee olla kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen. (Varhaiskasvatuslaki 504/2018, 3 §.)

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta

KUVIO 1. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta (Lapinlahden palvelulautakunta 2017, 29.)

Lapselle tulee turvata kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet. Varhaiskasvatuslain mukaan kaikille lapsille tulee antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Lisäksi varhaiskasvatuksen tulee edistää sukupuolten tasa-arvoisuutta ja antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä. Lapsen kielellinen, kulttuurin, uskonnollinen ja katsomuksellinen tausta tulee tässä huomioida sekä hänen yksilöllisen tuen tarpeensa tulee tunnistaa ja tarvittaessa järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa moniammatillisena yhteistyönä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös kehittää yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä ja ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan. Lapselle tulee opettaa toisten ihmisten kunnioittamista ja arvostamaan yhteiskunnan jäsenyyttä.

Vanhemmilla on oltava mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatukseen ja myös lapsen mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevissa asioissa täytyy varmistaa. Tällä tavalla pyritään lapsen tasapainoiseen kehitykseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin yhdessä huoltajan kanssa. Kasvattajan tulee myös tukea vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. (Varhaiskasvatuslaki 504/2018, 3 §, 7§.)

2.2 Lapinlahden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

Lapinlahden kunta sijaitsee Ylä-Savossa 60 kilometrin päässä Kuopiosta ja 25 kilometrin päässä Iisalmessa (Lapinlahti a 2019). Lapinlahden kunnassa on noin 10 000 asukasta. Alapitkä sijaitsee noin 20 kilometriä Kuopion suuntaan. Alapitkällä asuu noin 400 asukasta. (Lapinlahti b 2019.) Lapinlahdella on oma paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Siinä on kerrottu paikallisesti päätettäviä asioita, jotka pohjautuvat valtakunnalliseen Opetushallituksen antamaan määräykseen, jonka mukaan lasten henkilökohtaiset sekä paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat on suunniteltava ja toteutettava. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon muut suunnitelmat, esimerkiksi varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset, esiopetuksen opetussuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma, mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma, lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä kotoutumissuunnitelma. Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö, vanhemmat ja lapset saavat osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös paikalliset opetus-, sosiaali- ja terveystyöntekijät osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. (Palvelulautakunta 2017, 8–9.)

Lapinlahdella Vasu- ryhmä kokoontuu vuosittain tarkistamaan, arvioimaan ja kehittämään varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lapinlahden paikallista vasu- suunnitelmaa varten on tehty lapsille kyselyleikkiä ja liikuntaa koskevissa aihepiireissä. Lapinlahden vasussa korostetaan liikunnallisuutta, taidetta ja toiminnallisuutta. Paikallista kulttuuritarjontaa ja luontoa pyritään hyödyntämään monipuolisesti. (Palvelulautakunta 2017, 10.)

2.3 Esiopetus

Esiopetus on kuusivuotiaille tarkoitettu pakollinen, perheille maksuton perusopetuksen alaisuuteen kuuluva opetus, lasten osallistuessa aamu- tai iltapäivätoimintaan esioppilaat kuuluvat varhaiskasvatustilain piiriin. Esiopetuksen tavoitteena on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteena on myös vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Lisäksi lasten kehitykseen ja oppimiseen vaikuttavat ongelmat halutaan havaita ja puuttua niihin sekä ennalta ehkäistä mahdollisesti niistä aiheutuvia ongelmia. Esiopetuksen järjestämisestä vastaavat kunnat. Myös luvan saaneet yksityiset organisaatiot voivat järjestää esiopetusta. Esiopetus tulee toteuttaa Opetushallituksen hyväksymän normin, "Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet"- määräyksen ja sen mukaan laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. (Opetushallitus a, s.a.) Esioppilaille laaditaan myös esiopetussuunnitelma. Suunnitelman laatimiseen osallistuvat lapsi, huoltajat, henkilökunta ja tarvittaessa avustaja, terapeutit sekä tarvittaessa kiertävä erityislastentarhanopettaja. (Lapinlahden

varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017, 10.) Varhaiskasvatus ja esiopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisen etenevän kokonaisuuden, jonka tavoitteena on edistää lapsen kasvu-, kehitys ja oppimisedellytyksiä. (Opetushallitus 2014, 12.)

Esiopetuksessa työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetuksen tehtävät, lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toimintamenetelmien monipuolisuudella tuetaan lasten kasvua ja oppimista, laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ja sosiaalisia taitoja. Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki ja lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät havainnolliset työtavat ovat tärkeitä esiopetuksen muotoja. Lasten tulisi saada osallistua toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tehdä erilaisia työtehtäviä. Tällä pyritään aloitteellisuuden lisäämiseen, vastuunottoon ja oppimisen edistämiseen. (Opetushallitus 2016 a, 28.)

Lapinlahden esiopetussuunnitelmassa mainitaan oppimisen lähtökohdaksi lapsen yksilölliset aiemmat kokemukset ja osaamiset. Uudet tiedot ja taidot pyritään liittämään lasten arkeen ja kokemuksiin. Yhteistyötä ja ryhmässä tekemistä korostetaan ja omien tavoitteiden asettamista ja arviointia harjoitellaan. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen halutaan herättävän lapsissa halun oppia lisää. Projektit mainitaan myös yhtenä keinona toteuttaa esiopetussuunnitelmaa. Suunnitelmassa lasten kerrotaan osallistuvan oppimisympäristöjen rakentamiseen ja ideointiin kertomalla itse toimintoja tai projekteja, joita haluaisivat toteuttaa. (Opetushallitus Lapinlahden kunta 2016, 12, 18.)

2.4 Varhaiskasvatusikäisten lasten kehitys

Lapsen ensimmäinen vuosi on nopean kasvun ja kehityksen aikaa. Taidot kehittyvät nopeasti, kun lapsi saa harjoitella itse. Lapsi alkaa sanoa ensimmäisiä sanojaan ja oppii kävelemään. 2-vuotiaana lapsi liikkuu, leikkii ja oppii jatkuvasti lisää. Häntä kiinnostaa myös aikuisten tekemiset. Lapset tarvitsevat aikuisen rohkaisua, neuvoa ja apua pettymyksistä selviytymisissä. 2-vuotias tarvitsee myös rajoja ja aikuisen hyvää ja hellää huolenpitoa. 3-vuotiaana lapsi on utelias, haluaa kokeilla uusia asioita ja testaa rajoja. 4-vuotias alkaa huomioida toisetkin. 5-vuotiaana lapsi alkaa itsenäistyä monessa asiassa. Kaverit ovat tärkeitä, mutta lapsi tarvitsee vielä vanhempien huomiota ja läheisyyttä. (Helsingin kaupunki s.a.)

Esioppilas eli 6-vuotias lapsi on innokas oppimaan uutta ja pitää asioiden kokeilemisesta, pohtimisesta ja oivaltamisesta. Ajattelukyky kehittyy. Myös muisti, kyky ilmaista itseään ja suunnitella asioita sekä sanavarasto kehittyy leikeissä ja aikuisten kanssa yhdessä asioita kokeillen ja pohtien. Esioppilas osaa toimia jo ryhmässä ja noudattaa sääntöjä. 6-vuotias ymmärtää jo sosiaalisia tilanteita ja osaa ilmaista omia mielipiteitä. Lapsi väsyy, jos häneltä vaaditaan liian paljon ohjattua toimintaa ryhmässä. Esioppilas tarvitsee siis vielä paljon vapaata leikkiä itsekseen tai pienryhmissä. (MLL s.a.)

3 LAPSEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA#

Osallisuus voidaan pitää osattomuuden, ulkopuolisuuden ja syrjäytymisen vastakohtana. Osallinen ei ole vain toiminnan kohde vaan hän on myös tekijä. Vain suotuisilla olosuhteilla luodaan mahdollisuus lapsen osallisuuteen. Osallisuutta ei ole pelkkä mielipiteen ilmaiseminen, vaan osallisuudella tehdään lapsista oman yhteisönsä vaikuttavia jäseniä. (Nurmi, 2011, 6–7.) Osallisuutta voi olla monella tasolla. Se voi olla osallisuus ideointiin, tiedon jakamista ja hankintaa, suunnittelua, päätöksentekoa, toimintaa ja arviointia. Osallisuus voi olla myös kaikkia näitä yhdessä. (Nurmi, 2011, 150–151.)

Kun lapsi saa osallistua häntä koskeviin päätöksiin ja toimintaan sekä sen toteutukseen, lapsen oma ajattelu vahvistuu, itseluottamus kasvaa ja yhteisölliset taidot kehittyvät. Osallisuus edellyttää sekä lapsilta että aikuisilta luottamusta itseensä ja toisiin. Jotkut lapset tarvitsevat rohkaisua itsensä ilmaisuun ja ryhmässä toimimiseen. Kasvattajan puolestaan täytyy luottaa lapsiin toimijoina tilanteissa, jossa lapset saavat vaikutusvaltaa. Myös aikuiselle tämä voi olla uusi kokemus. Parhaimmillaan yhdessä saavutetut kokemukset luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta, hyväksytyksi tulemistä ja pätevyyttä. Samalla lapset kokevat, että heitä kuunnellaan ja että he voivat vaikuttaa asioihin. (Hujala & Turja 2016, 51–54.)

3.1 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa

Eri tahot velvoittavat ottamaan lapsen toiveet ja mielipiteet huomioon varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. YK:n lasten oikeuksien sopimuksen mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet, että lapsi saa ”vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa”. Lapsen mielipide on otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä mukaisesti. (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989 12. artikla, 2. kpl.) Esimerkiksi YK:n lasten oikeuksien sopimus (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989 12. artikla, 2. kpl.) ja Suomen perustuslaki ovat olleet pohjana varhaiskasvatustilanteiden pykälälle. (THL s.a) Lapsen osallisuudesta on käytetty myös termejä lapsilähtöisyys ja lapsikeskeisyys. Tässä työssä puhumme lapsen osallisuudesta tai vain osallisuudesta.

Lapsen mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun ja hänen toiveidensa sekä kiinnostuksen kohteidensa huomioon ottaminen ei ole sama asia kuin pelkkä lapsen oman tahdon noudattaminen ilman rajoja. Lapsen osallistuminen tarkoittaa, että kasvattaja kuulee ja kuuntelee lasta arjessa. Hän ottaa pienistäkin vihjeistä vinkkiä toiminnan suunnitteluun ja oppimiseen. Lapsen mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet kuullaan ja hänen äänensä kuuluu myös ryhmässä. Lasta tuetaan jokapäiväisessä toiminnassa. Hän saa itse tehdä valintoja ja ratkaista ongelmia. Lapsi näkee tekojensa seuraukset ja oppii ajattelemaan itsenäisesti. Lapselle annetaan tilaa olla yksilö eikä aikuinen sanele kaikkea valmiiksi. (Kataja & Opetushallitus 2018 a.) Aikuisen tehtävänä on luoda tilanteita, joissa lasten kuuleminen on mahdollisimman helppoa ja pyrkiä löytämään lasten vahvuuksia. Kasvattajan täytyy huolehtia, että myös hiljaisempien ääni tulee kuulluksi. Lapsen kuuleminen ei aina ole puhuttua kieltä. (Nurmi 2011, 144–145.) Riippuu esimiehen ja varhaiskasvattajien paneutumisesta, koulutuksesta ja muusta tiedosta, kuinka osallisuus toteutuu käytännössä (Ahonen 2018, 68).

Käsitys lapsesta toimijana ja hänen oikeutensa tulla kuulluksi on vahvistunut viime vuosikymmeninä. Suurimpana esteenä lasten osallisuuden toteutumiselle Nurmi näkee kiireen ja aikuisten vuorovaikutustaitojen ongelmat. Aikuinen ei välttämättä ymmärrä lapsen tapaa ilmaista itseään. Lapsen kokemus elämästään ja itsestään on aina ainutlaatuinen. Joskus aikuinen saattaa pelätä myös oman arvovaltansa heikkenemistä. Todellisuudessa vastuu säilyy aina aikuisella. Joskus aikuiset saattavat pelätä lapsen osallisuuden lyhentävän lapsuutta, mutta aikuisen täytyy ajatella, että lapsen tietojen arvostaminen on samalla myös lapsuuden arvostamista. (Nurmi 2011, 35.)

Osallisuuden yhteydessä käytetään usein myös sana "osallistaminen". Se tarkoittaa, että työntekijät pyrkivät toimillaan saamaan lapset osallisiksi toimintaan. Osallisuus perustuu aina asiakkaasta itseltään lähtevään haluun toimia ja siksi osallistaminen saattaa olla väärä lähestymistapa. Osallistamisen vaikutukset eivät usein ole pitkäaikaisia. (Hujala & Turja 2016, 43–45.)

3.2 Havainnointi

Lapsen havainnointi on lapsen tietoista kehityksen seuraamista. Varhaiskasvattaja voi havainnoinnin avulla ymmärtää lapsen oppimista, kokemuksia, tulkintoja ja ajatuksia. Sitä voidaan toteuttaa yksilö- ja ryhmätasolla. Havainnot tulee tallentaa dokumenteiksi. Dokumentteja tulee käsitellä yhdessä lasten, heidän vanhempiensa sekä työyhteisön kanssa. Jaetun ymmärryksen avulla toimintaa on mahdollista kehittää ja arvioida käytettyjä pedagogisia keinoja. (Ahonen 2018, 143.)

Ennen havainnointia tulee aina pohtia, mitä ja miksi tilanteessa havainnoidaan ja millaisia tietoja havainnoinnilla on tarkoitus saavuttaa. Havainnointia varten voidaan tehdä esimerkiksi kaavake tai lista, johon havainnoija tekee merkintöjä. Havainnointia ei voi tehdä siis muun toiminnan ohessa laadukkaasti, vaan siihen on sitouduttava. Havainnointia voidaan toteuttaa kirjaamalla tai esimerkiksi videoimalla. Havainnoinnin tavoitteena on selvittää, miten aikuinen voisi tukea lapsia mahdollisimman hyvin, eikä etsiä lasten puutteellisia taitoja tai vääriä tekoja jossain tilanteissa. (Ahonen 2018, 144-145.)

3.3 Osallisuuden portaat

Osallisuuden vahvistamiseen ja arviointiin on käytetty Roger Hartin kehittämää osallisuuden portaiden tikapuumallia. Aina, kun astutaan korkeammalle portaalle, nousee vahvemmalle osallisuuden tasolle. Ensimmäisellä askelmalla demokratia on näennäistä. Lapsilta ja nuorilta kysytään heidän toiveitaan ja mielipiteitään, mutta loppujen lopuksi aikuiset päättävät, mitä tehdään. Ensimmäisellä portaalla ollessaan lapsi tulisi jo voida päättää, osallistuuko hän vai ei. Mikäli hän ei itse voi päättää, mietitään, millä muilla keinoilla osallisuus toteutuisi. Osallisuuden toisella portaalla keskustellaan lasten ja nuorten kanssa, ideoidaan ja suunnitellaan, mutta edelleenkin aikuiset päättävät, mitä tehdään ja miten. (Nurmi 2011, 146–147; THL 2018.)

Kolmannella portaalla toiminta on edennyt jo avoimempaan ja ratkaisukeskeiseen työskentelyyn, jossa aikuiset arvostavat lasten mielipiteitä. Aikuiset pyrkivät koko ajan hakemaan parempia tapoja

ottaa lapset huomioon. Neljäs osallisuuden porras on edennyt jo pitkälti lasten itsenäiseen päätöksentekoon, ja aikuiset toimivat lähinnä toiminnan mahdollistajina. Mikäli lapset tarvitsevat apua, sitä annetaan. Viidennellä, eli ylimmällä portaalla osallisuus on edennyt jo pitkälti autonomian portaalle. Ryhmä toimii itsenäisesti, ideat tulevat lapsilta, he osaavat aloittaa projekteja, mutta aikuisia tarvitaan vielä päätöksentekoon. (Nurmi 2011, 146–147.) Osallisuuden portaiden kiipeäminen ei itsessään ole tavoite vaan tärkeintä lapsen tunne siitä, että hän on itse saanut vaikuttaa itseään koskeissa asioissa ja että hänen ajatuksiaan on kuultu. Mikäli vain tavoitellaan kiipeämistä aina ylemmälle portaalle, saatetaan tuottaa turhia pettymyksiä. (THL 2018.)

3.4 Reggio Emilia -pedagogiikka

Loris Malaguzzin jo 60-luvulla kehittämän Reggio Emilia -pedagogiikan tavoitteena on herättää lapsessa ja aikuisessa utelias ja kyselevä asenne. Aikuiset antavat esimerkkiä ääneen ihmettelemällä ympärillään tapahtuvia asioita. (Hujala & Turja 2016, 51–54.) Menetelmä perustuu lasten ja aikuisten vuorovaikutukseen. Perusajatuksena on haastaa opettajat, vanhemmat ja muut aikuiset miettimään omaa käsitystään lapsuudesta, oppimisesta ja opettamisesta. Kaikessa toiminnassa kuuluu lapsen ääni. (Heinimaa 2000, 57–67.) Lapsi itse on pääroolissa oppimisessa (Heinimaa 2000, 59). Yksi tärkeimmistä tavoitteista on lapsen identiteetin vahvistuminen. Lapsi on utelias ja myös aikuisten tulee opetella utelias elämänasenne uudelleen. Reggio Emilia -pedagogiikassa myös aikuisen tulee olla valmis heittäytymään tutkimuksiin ja seikkailuun. Kuten Reggio Emilian kylässä, myös Loris Malaguzzin kehittämässä pedagogiikassa on kyse yhteisöstä. Vanhemmat ja isovanhemmat otetaan mukaan toimintaan. He osallistuvat erilaisiin toimikuntiin, jotka esimerkiksi kunnostavat huonekaluja tai toteuttavat retkiä. Vanhempien tietopohjaa käytetään hyväksi erilaisissa projekteissa. (Heinimaa 2000, 57–67.)

Lasten kanssa keskustellessa täytyy pitää huoli, että ei ohjaa lapsen ajattelua. Suorat lapsille esitetyt kysymykset vaikuttavat lasten ajatteluun ja toimintaan. Siksi suorien kysymysten asetteluun tulee kiinnittää erityisesti huomiota. Kysymyksiä voidaan jaotella esimerkiksi suljettuihin kysymyksiin ja avoimiin. Suljettu kysymys sallii vain yhdenlaisen vastauksen. Avoimeen kysymykseen voi olla monta erilaista vastausta. Joskus aikuinen tietää jo vastauksen, mutta joskus vain lapsella saattaa olla oikea vastaus. (Hujala & Turja 2016, 51–54.)

Uuden tiedon ja prosessin luominen voi alkaa lapsen kysymyksestä tai ihmettelystä. Hänelle tarjotaan erilaisia uusia ihmettelyn kohteita. Lapsi kehittyy, kun saa käyttää aistejaan ja kaikkia ilmaisukieliään. Loris Malaguzzin mukaan lapsella on sata kieltä ja hänellä on oikeus käyttää niistä jostaikaista. Kieliä ovat sanallisen, kuvallisen, musiikin ja liikunnan lisäksi myös muun muassa eri materiaalit, maut ja tuoksut. Lapsen kyvyt ja mahdollisuudet otetaan huomioon aivan pienestä pitäen. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen persoona. Lasta tulee kunnioittaa, kuunnella ja oppimista tukea. (Heinimaa 2000, 57–67; Reggio children s.a.)

Menetelmään kuuluu olennaisesti jatkuva dokumentointi. Lasten keskusteluja sekä toimintaa tallennetaan koko ajan valokuvoin, nauhoituksin, videoin ja kirjoittamalla ylös. Näitä dokumentteja

hyödynnetään myöhemmin projektien suunnittelussa ja muussa tulevassa toiminnassa. Se on täysin kulttuurisidonnainen eikä sitä voida siirtää suoraan italialaisesta kulttuurista Suomeen vaan se kehittyy koko ajan ympäristön mukana. Oikeastaan Reggio Emilia -pedagogiikka ei ole edes menettelmä, vaan sen on tarkoitus muuntua jokaisen opettajan, vanhemman ja kunnan tarpeiden mukaan. (Heinimaa 2000, 60–64.)

Reggio Emilia -pedagogiikassa projektit ovat tavallisia. Niihin saadaan ideat lasten kysymyksistä tai ilmiöistä, jotka aikuiset ovat huomanneet kiinnostavan lasta. Projekti kehittyy koko ajan edetessään eikä lopputulos ole vielä alussa tiedossa. Itse projekti on tärkeämpi kuin sen lopputulos eikä sen kesto voi etukäteen tietää. Toiminnassa lasten tehtävä on tehdä havaintoja, testata ja keksiä uusia oletuksia aiheesta. Lapset käyttävät työskentelyssä apunaan kertomuksia, piirtämistä, liikkuamista ja monia muita tapoja. Opettaja ei opeta vaan luo uusia tilanteita ja antaa lasten oppia ja oivaltaa itse. Tärkeintä ei ole opettaminen vaan ajattelemisen harjoittelu, erilaisen ilmaisun kokeileminen, aistien käyttäminen sekä tietenkin leikkiminen. Opettaja tarkkailee lapsia ja tutkii heidän työskentelyään. Tutkimustyölle tulee antaa riittävästi aikaa. Sitä ei saa kiirehtiä. Lapset saavat pitää kiinni omista käsityksistään eikä aikuisen tehtävä ole oikaista niitä. (Heinimaa 2000 63–67.) Projektin tärkein vaihe on työskentelyprosessi ja sen eteneminen voi muuttua lasten mielenkiinnon ja toiminnan mukana. Tärkeää on, että lapset saavat erehtyä ja edetä omaan tahtiinsa. Lopuksi lapset opettavat oppimansa asiat muille lapsille. Näin he saavat kertausta ja muut oppivat lisää. Mikäli loppuvaiheessa tulee ilmi uusia mielenkiinnon kohteita, opettajat ottavat niitä muistiin ja hyödyntävät myöhemmin. (Saukkola-Suomi 1999, 256–258.)

3.5 Erilaiset oppijat

Oppimisvaikeuksia on jopa 25 prosentilla Suomen väestöstä. Oppimisvaikeuksissa ei ole kyse älykkyydestä tai sen puutteesta vaan erilaisesta tavasta oppia, ymmärtää ja hahmottaa ympärillä olevaa maailmaa. Oppimisvaikeudet voivat johtua lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksista, matemaattisista ongelmista tai hahmottamisen, motoriikan ja muistin häiriöistä. (KSL-opintokeskus s.a.)

Oppimista ja oppijoita on monenlaisia. Oppiminen alkaa ymmärtämisestä. Se luo yhteyksiä aiemmin opitun ja uuden tiedon välille. Oppilas on aktiivinen tietopohjan rakentaja. Tärkeintä on oppia jäsentämään kokonaisuuksia. Käsitys omasta itsestä vaikuttaa oppimiseen. Negatiiviset mielikuvat itsestä oppijana saattavat vaikuttaa koko loppuelämään. Hyvän oppimisen perusedellytys on, että ihminen oppii itse säätelämään oppimistaan. Opettajan kontrollointi ja liika ohjaus saattavat huonontaa oppimista. (Lonka 2000, 26–30.) Kaikille oppijoille on tärkeää itseluottamuksen tukeminen sekä oman ajattelun kehittäminen. Niiden avulla oppilas pystyy tutkimaan asioita ongelmalähtöisesti ja oppimaan tutkien. Kehittämällä uusia tapoja oppia, oppijasta tulee oman oppimistyönsä subjekti, tekijä. Jokainen ihminen on erilainen oppija. Löytämällä omat vahvuutensa ja keinot voi oppia. Uteliaisuus, kiinnostuminen ja innostus auttavat oppimaan vaikeitakin asioita. (Lonka 2000, 35–36.)

4 PROJEKTI

Projekti-sana on alun perin latinaa. Sen merkitsee ehdotusta tai suunnitelmaa. Suomessa käytetään usein sen synonyyminä sanaa hanke, vaikka se usein tarkoittaa isompaa kokonaisuutta. Useat projektit voivat myös muodostaa hankkeen. Choudhury (1988) on määritellyt, että projekti koostuu useista osista. Sillä on aina selkeä tarve ja tavoite. Projektilla on elinkaari, eli sillä on selkeästi alku ja loppu. Se on selkeä yksittäinen ja ainutkertainen kokonaisuus ja se toteutetaan ryhmässä. (Ruuska 2007, 18–20.)

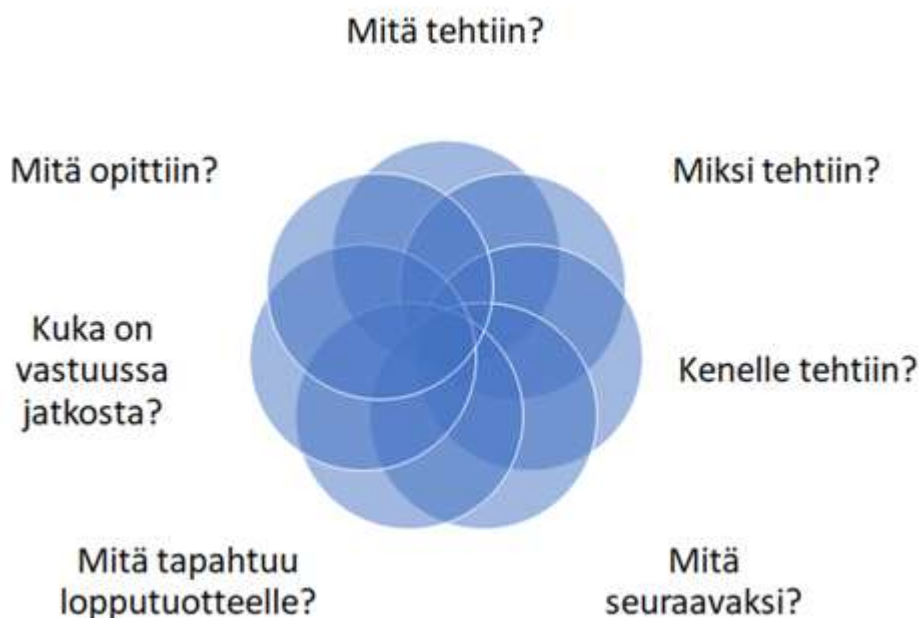
Projektissa on erilaisia vaiheita ideoinnista loppupalautteeseen. Projekteihin liittyy aina epävarmuutta ja riskejä - hyvällä suunnittelulla ja rajauksilla ongelmien todennäköisyys pienenee. Projekti voi olla iso tai pieni ja sen tulokset aivan erilaisia. Tuloksena voi syntyä mitä tahansa järjestelmästä rakennuksiin tai tietokonepeleihin. (Ruuska 2007, 18–20.)

4.1 Projektin elinkaari

Jokainen projekti tarvitsee oman organisaation. Projektille tulee luoda työnjako. Projektisuunnitelmaan kirjataan vastuut ja roolit. Valitaan projektipäällikkö. Organisaation koko voi vaihdella projektin eri vaiheissa. Henkilö voi siirtyä projektiin vain yhden tehtävän vuoksi ja poistua, kun tämä on saatu valmiiksi. Eli projektin organisaatio muuttuu tilanteen ja tarpeen mukaan. Projektilla on asettaja, joka määrää, milloin projekti käynnistyy. Projektipäällikkö vastaa päivittäisistä päätöksistä ja yhteydenpidosta. Hän on yhteydessä johtoryhmään ja sidosryhmiin. Projektiryhmässä työskentelee asiantuntijoita, joilla on jokaisella omat vastualueensa ja erityisosaamisensa. Lisäksi projektissa voi olla tarvittaessa mukana projektisihteeri tai apulaisprojektipäällikkö, mikäli projektin laajuus sitä vaatii. Projektisuunnitelma määrittelee tavoitteet, aikataulun, tarvittavat voimavarat kuten työntekijät ja rahavarat. Myös tarvittavat dokumentointi- ja tiedottamistarpeet määritellään. Päiväkodeissa toteutettavat projektit eivät tarvitse suurta organisaatiota jo luonteensa vuoksi. Vastuuhenkilö riittää useimmiten kattamaan organisaation. Myös lapsia voidaan vastuuttaa tehtäviin. (Ruuska 2007, 21–23; Nieminen & Tukiainen s.a.)

Kai Ruuska (2007) vertaa projektia susilaumaan, joka haluaa pyydystää hirven. Laumanjohtaja antaa ohjeet. Yksin susi ei pysty hirveä kaatamaan, joten ne tekevät sen yhteistyössä. Yhdessä toiset ajavat hirven satimeen, jossa toiset sudet odottavat sitä. Lauman johtajan kyvyt mitataan projektissa. Yleensä projektin vaiheisiin luetaan ainakin perustaminen, suunnittelu, toteutus ja päättäminen, mutta siihen voi kuulua muitakin vaiheita tai suunnitelmat voivat muuttua kesken kaiken. (Ruuska 2007, 21–23). Vaikka tekniikkaa ja työvälaineitä usein syytetäänkin, projektien ongelmat syynä ovat yleensä ennemminkin hallinnan ja käytettävien menetelmien ongelmat. Puutteelliset valmistelut, muuttuvat ja epäselvät olosuhteet tai rajaukset, johdon tuen puute, aikataulutuksen virheet, liiallinen organisointi tai puutteelliset resurssit ja muut henkilösyöt saattavat kaataa hyvinkin projektin. Projekteja ei pidä myöskään suunnitella vain projektien suunnittelemisen vuoksi vaan niille tulee olla tarve ja tavoite. (Ruuska 2007, 41–51).

Projektin päätyttyä tulee sen onnistuminen arvioida ja tarvittaessa dokumentoida. Lopuksi mahdollinen tilaaja hyväksyy tuotoksen. Mikäli suunnitelmat ovat muuttuneet projektin aikana, ne eivät saa vaikuttaa projektin aikatauluihin vaan ne kirjataan ylös tai uudet suunnitelmat voidaan toteuttaa uudessa projektissa. Lopussa arvioidaan projektin onnistumista muun muassa kuviossa 2 näkyvien kysymysten ja mittareiden avulla. (Kuvio 2.) (Ruuska 2007, 265–268.)

KUVIO 2. Projektin onnistumisen arviointi (Ruuska 2007.)

Mikäli loppuraportti tehdään, siinä kerrotaan projektin yleiskuvaus ja tavoitteet, organisointi, lopputuotteen ja projektin onnistuminen, aikataulujen ja resurssien onnistuminen, projektin toteuttajien oma kokonaisarvio onnistumisesta. Lisäksi merkitään kehittämiskohteet sekä suunnitelma lopputuotteen jatkotoimenpiteistä. (Ruuska 2007, 271–274.)

4.2 Projektioppiminen

Lasten kanssa toteutettavissa projekteissa ei itse projekti ole tärkeintä vaan sen mukanaan tuoma oppimisprosessi. Projektissa lapset oppivat omien oivallusten ja käytännön kokemusten kautta. Ohjaaja ei anna heille valmiita ratkaisuja vaan rohkaisee ja ohjaa heitä löytämään ratkaisut yhdessä. Projektityöskentelyssä lapsi saa kokemusta ryhmän jäsenenä toimimisesta, vastuuta ja vapautta itsensä toteuttamiseen ja jopa kokemusta johtamiseen. Tämän lisäksi lapsen luovuus, ongelmanratkaisukyky, itsearviointi, epävarmuuden sieto ja viestintätaidot kehittyvät. Tiimityöskentelyn lähtöajatuksena on, että jokaisella ryhmän jäsenelle on jotain niin sanottua hiljaista tietoa, josta voisi olla projektille hyötyä. Ryhmä oppii hyödyntämään heillä olevaa tietoa. Toimivan ryhmän edellytyksenä on, että heillä on yhteinen päämäärä, sen toiminta on avointa ja tieto liikkuu, ryhmän pitää kokoontua säännöllisesti, yhdessä toimiminen on hauskaa ja että yhteispeli toimii. (Nieminen, Tukiainen s.a.)

Lasten kanssa toteutettavat projektit voivat olla suuria tai pieniä. Niiden kesto voi olla muutamasta päivästä kuukausiin. Kaikkien ei tarvitse innostua samoista projekteista, vaan lapset voivat valita mielenkiinnon mukaan. Olennaista on yhdessä tekeminen läpi prosessin. Aiheita voi olla mediakasvatuksesta keholliseen ilmaisuun ja teknologiakasvatuksesta kieliin, tai mitä tahansa niiden väliltä. Jokainen projekti on erilainen. (Kataja & Opetushallitus 2018b.)

Projektin lopuksi tehdään arviointi. Arvioidaan toiminnan sisältöä, varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista, tulevaisuuden projekteja sekä lasten oppimia asioita. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa projekti, ehkä löytää lisäarvoa ja ylläpitää projektia. Aikuisen neuvoo, miten lapsi löytää tietoa tai miten projektissa voitaisiin edetä. Aikuisen tehtävänä on varmistaa, että käsiteltävää asiaa tutkitaan usealta eri suunnalta. Aikuisen myös dokumentoi projektin. (Kataja & Opetushallitus 2018b.)

4.3 Projektimallit

Eri lähteissä on tarjolla paljon erilaisia projektityöskentelyn malleja. Projektimalleja on luotu paljon erilaisia eri tarkoituksiin. Erilaisia jaotteluita on kahteen tai kuuteen malliin, sekä leijona- malli. Kahden mallin jaottelussa mallit ovat vesiputousmalli ja ketterä malli. Kuuden mallin menetelmät jaetaan vesiputousmalliin, ketterään projektityöhön, kriittisen polun menetelmään, kriittisen ketjun projektinhallintaan, six sigmaan sekä kanban-menetelmään. Lähtökohtana mallin valinnassa on organisaation ydinarvot, tärkeimmät tavoitteet, rajoitteet, kuten aika, laatu, resurssit. Myös sidosryhmät, riskit, monimutkaisuus ja projektin koko vaikuttavat projektimallin valintaan. (Pulkkanen s.a.) Rakensimme oman projektimallimme vesiputousmallin pohjalta, sillä se on loogisesti etenevä ja helppotajuinen myös lasten kanssa.

Vesiputousmallin mukaan edetään kuten vesi vesiputouksessa, eteenpäin vaihe vaiheelta. Takaisinpäin ei voida mennä. Se on ollut perinteinen työskentelytapa projekteissa jo yli 50 vuotta. Vesiputousmallissa projektin sisältö ja tavoitteet määritellään ennen toteutuksen alkua. Suunnitelman mukaan arvioidaan projektiin käytettävä aika sekä resurssit. Vesiputousmalli toimii hyvin, kun projektissa ei ole epävarmuutta ja se pystytään suunnittelemaan tarkasti etukäteen. Sen etuna ovat tarkat aikataulut ja budjettiariot. Vesiputousmallia on kritisoitu siitä, että lopputulos saattaa joskus olla jopa vanhentunut valmistuessaan. Tämä johtuu siitä, että tavoitteita ei voitu muuttaa projektin aikana. Vesiputousmallia käytettäessä pitää olla riittävät ennakkotiedot, jotta suunnitelma onnistuu. (Pulkkanen s.a; Saros 2017.)

Mikään projektimalli ei itsessään sovellu täysin kaikkiin projekteihin. Kaikilla projektimalleilla on riskinsä ja ne tulee arvioida mallia valittaessa. Projektin onnistumisen kannalta projektimallin valintakin tärkeämpiä ovat osaava projektin johtoryhmä ja asiantuntijat.

4.4 Lapinlahden varhaiskasvatuksessa toteutettuja projekteja

Haastattelimme Lapinlahden Rovastilan esikoulussa toimivaa lastentarhaopettaja Merja Lamminpäättä, joka on useina vuosien vetänyt erilaisia projekteja lasten kanssa. Hän on vetänyt tänä talvena

projekteja vedestä, sen olomuodoista ja käyttäytymisestä luonnossa. Muutama vuosi sitten Rovastilassa toteutettiin iso projekti avaruudesta. Ajatus siihen lähti lapsilta. Aluksi lapsilta kysyttiin, mitä he tietävät avaruudesta, kerättiin aineistoa ja aikuiset perehtyivät aiheeseen. Talven aikana lapset rakensivat itselleen avaruusaluukset, tutustuivat mittasuhteisiin ja etäisyyksiin sekä askartelivat planeettoja. (Lamminpää 2019-03-22.)

Perhepäivähoidon puolella on myös tehty pieniä projekteja. Muun muassa on tehty teatteriareena, askarreltu siihen keppinukkeja ja esitetty esitys teatterissa. Toinen projekti on ollut puuveneiden nikkarointi, jonka ajatus on lähtenyt satukirjasta ja päätynyt lopulta koeuittoon. (Perhovaara 2019-03-11) Lisäksi perhepäivähoitajat käyvät pienryhmissä metsäretkillä, jossa tutustuvat kasveihin ja marjoihin. Päivähoitopaikassa voidaan laulaa aiheeseen liittyviä lauluja ja askarrella metsästä löytyneistä raaka-aineista. (Turunen 2019-03-23.)

Molemmilta haastateltavilta kysyttäessä, mikä estää tekemästä projekteja, vastaus oli, että enimmäkseen hoitajan oma motivaatio. Hankaloittavia tekijöitä oli muun muassa tilojen ahtaus tai sopimattomuus ja perhepäivähoitajalla lasten isot ikäerot. Jos ryhmässä on vauva ja kuusivuotias, heille molemmille voi olla vaikea järjestää ikätasoista toimintaa. (Lamminpää 2019-03-22, Turunen 2019-03-23.)

4.5 Projektityöskentelymalli

Teimme varhaiskasvatuksen henkilökunnalle pienen ohjevihkon projektin suunnittelun tueksi. Ohjevihko on liitteenä työssämme. Se seuraa projektityöskentelymallin vaiheita ja havainnollistaa työskentelyä. Kuviossa 3 esitellään projektin kulku, joka mukailee vesiputousmallin mukaista projektisuunnittelua. Projektityöskentelymallissa on otettu myös huomioon Reggio Emilian periaatteita, joita ovat lasten ja aikuisten kunnioittaminen sekä jokaisen oikeus olla oman elämänsä tärkeä toimija. Reggio Emilia -pedagogiikka korostaa moninaisuuden kunnioittamista, demokratiaa ja osallisuutta. Sen tärkeitä elementtejä ovat oppi, leikki ja tunteet. (Suomen Reggio Emilia -yhdistys s.a.)

Projektin suunnittelussa tulee ottaa huomioon lasten taidot ja ikä. Pienemmille lapsille toteutetaan pienempiä projekteja ja isompien kanssa voidaan hyödyntää pidempiaikaista ja laajempaa projektioppimista. Suunnittelussa aikuisilla on aina päävastuu, mutta lapsen äänen tulee kuulua. Aikuinen määrää esimerkiksi käytettävistä rahasummista ja projektiin käytettävissä olevasta ajasta. Lapsi voi kertoa omista kiinnostuksen kohteistaan, pohdinnoistaan ja toiveistaan jo projektin suunnitteluvaiheessa. (Kiviluoto 1996, 68.)

Projektin onnistumisen edellytyksenä on kaikkien mukana olevien henkilöiden asennoituminen työskentelyyn. Kaikkien tulee olla sitoutuneita toimintaan, mutta projektia suunnitellessa kannattaa ottaa huomioon myös käytettävissä olevat työaikaresurssit. Ei voida olettaa, että työntekijät valmistelevat projektia työajan ulkopuolella. (Kiviluoto 1996, 68.)

KUVIO 3. Projektin suunnittelun vaiheet projektimallissa

4.5.1 Tarve projektille

Projektien tulee aina lähteä tarpeesta tai ideasta. Lähtökohtana voi olla tapahtuma, oppimiskokemus, kehittämistyö tai jokin muu lapsista lähtenyt tarve. Aikuisen tehtäväksi jää ohjata lasten mielenkiintoa tutkittavaan kohteeseen ja innostaa. Projekteja ei siis tehdä vain koska ne on asetettu tavoitteeksi varhaiskasvatussuunnitelmaan. Projektin työstäminen vaatii joustoa työntekijöiltä ja se saattaa lisätä työmäärää käytännön suunnittelua varten. Projektin lähtökohtana voi olla myös uuden mielenkiinnonkohteen tutkiminen ja uuden oppiminen. Tärkeintä kuitenkin on, että kaikki innostuvat aiheesta.

Mistä sitten voi löytää projektin lähtökohdan? Se voi tulla lasten keskusteluista, ajankohtaisista asioita tai vaikkapa tulossa olevasta tapahtumasta. Projektit voivat olla taide-, liikunta-, tiede- tai

vaikkapa matemaattisia. Lapsilta voidaan myös kysyä aiheita projektille ja jos ehdotuksia tulee useita, voidaan päätös tehdä esimerkiksi äänestämällä.

4.5.2 Tavoite projektille

Aluksi suunnitellaan, mitä halutaan ja miksi, aivan kuten aikuistenkin projekteissa. Sen jälkeen mietitään, kuka toteuttaa. Kaikki lapset eivät välttämättä halua osallistua kaikkiin projekteihin. Aikuisten tulee linjata, täytyykö kaikkien osallistua. Kolmantena asetetaan yhteiset tavoitteet projektille. Myös lasten tulee tietää, mihin projektissa pyritään. Tämä tavoite voi muuttua projektin edetessä eikä lopputulosta tarvitse tietää projektin alkuvaiheessa. Aikuiset voivat asettaa myös lisäksi pedagogisia lisätavoitteita.

Tavoitteiden ei tarvitse olla yleviä tai kovin haastavia. Tärkeintä on, että sekä aikuiset, että lapset innostuvat toiminnasta. Pienten lasten kanssa projektit ovat tietenkin pienempiä, lyhytkestoisempia ja helpompia. Isommat voivat perehtyä aiheeseen jo vaikkapa kuukausien ajan ja teemaa voidaan lähestyä usealta eri suunnalta.

4.5.3 Ideointi ja suunnittelu

Varhaiskasvatuksen henkilökunta tuntee oman lapsiryhmänsä lapset ja heidän mahdollisuutensa sekä toisaalta rajoitteet. Tämä helpottaa projektien suunnittelua ja valmisteluita, koska työntekijät tietävät, mihin heidän ryhmänsä pystyy. Erityislasterien ja hyvin pienten lasten kanssa työskennellessä projektien valinta täytyy tehdä huolella ja lapsen osallisuus on haastavaa ottaa huomioon. Myös ryhmän aikuisten aiempaa tietoperustaa kannattaa hyödyntää. Esimerkiksi harrastuksista ja aiemmista opinnoista voi ammentaa ideoita työskentelyyn.

Mikäli tarve vaatii, tässä vaiheessa aikuiset ja lapset alkavat hankkia lisätietoa projektin aiheesta. Projekti voidaan ottaa mukaan myös päivittäiseen arkeen esimerkiksi satuina, askarteluina ja piirroksina. Aiheesta keskustellaan arjessa ja sitä tuodaan monin tavoin esiin. Tableteilla ja kirjastoretkellä voidaan hakea tietoa tai katsoa vaikkapa elokuva aiheesta. Kaikki toteutus mukautetaan kiinnostuksen ja voimavarojen mukaiseksi.

4.5.4 Resurssit

Seuraavaksi siirrytään kartoittamaan työhön käytettävät resurssit, kuten tilat ja henkilökunta. Mikäli päiväkodin tai muun varhaiskasvatuksen alaisen toiminnan tilat eivät riitä ja esimerkiksi tapahtuman pitämiseen, täytyy selvittää tilat muualta. Esimerkiksi koulut ja muut liikuntatilat kannattaa kartoittaa.

Mahdollisesti kannattaa miettiä, olisiko ulkopuolista apua saatavilla. Muun muassa eri oppilaitoksista, isovanhemmilta, vapaaehtoisjärjestöiltä tai yhdistyksiltä voi saada lisäkäsii ja apua sekä tietämystä itselle tuntemattomiin aiheisiin. Kannattaa siis hyödyntää monipuolisesti ympärillä olevia resursseja

ja olla avoin ideoille. Myös materiaaleja voi löytyä lasten lähiverkostoilta tai internetin Annetaan-palstoilta.

4.5.5 Tehtävien jako, kustannusarvio ja aikataulutus

Tämän jälkeen on vuorossa tehtävien jako, kustannusarvio ja aikataulutus. Tehtävien jaossa kannattaa jälleen hyödyntää työntekijöiden ja lasten osaamista, taitoja ja kiinnostuksen kohteita. Myös lapsille voidaan antaa pieniä vastuutehtäviä. Samalla huomioidaan, että henkilökuntaa ja muita apukäsiä on riittävästi toteutukseen. Aikataulua tehdessä kartoitetaan ensin käytössä oleva aika ja siihen vaikuttavat tekijät. Aina täytyy valmistautua myös siihen, että aikatauluihin voi tulla muutoksia hyvästä suunnittelusta riippumatta. Aikataulutuksessa tulee ottaa myös huomioon muut pedagogiset tavoitteet. Muut pedagogiset tavoitteet eivät saa kärsiä projektien vuoksi.

Kaisa Perhovaara (2019-03-11) Lapinlahden kunnasta kertoi, että jokaisella päiväkodilla on vuosittainen budjetti ja sitä voi käyttää myös projekteihin. Budjetti on hyvin pieni. Tarvittaessa pientä avustusta johonkin tarpeelliseen voisi hänen mukaansa ehkä hakea paikalliselta Lions Clubilta. Lisäksi Opetushallitukselta ja Aluehallintovirastolta on saatu rahoitusta isompiin hankkeisiin. Eri yksiköt voivat onneksi lainata tavaroita myös toisiltaan. Perhepäivähoitajille on käytössä välinelainaamo, josta he voivat hakea tarvittavia varusteita ja toivoa sinne myös täydennystä.

4.5.6 Toteutus

Lopulta tulee projektin toteutus. Varsinainen työskentely alkaa. Tämä on mahdollisesti projektin helppoin ja paras vaihe, jos tiedotus, lasten innostaminen, valmistelut ja suunnittelu on tehty huolellisesti. Toteutuksessa punnitaan kaikki edelliset projektin vaiheet. Toteutus voi kestää yhden päivän tai vaikka koko talven.

Usein projektit vievät mukanaan ja innostavat jatkoprojekteihin. Aina ei alussa tiedetä, mihin projekti vie ja kauanko lasten kiinnostus kestää. Mitä enemmän aikaa on käytettävissä, sitä laajempia kokonaisuuksia voidaan lasten kanssa käsitellä. Usein yksi työ saattaa johtaa toiseen ja niistä muodostuu suurempi oppimiskokonaisuus.

4.5.7 Projektin päättäminen

Projektin lopuksi tulisi vielä olla aikaa loppuyhteenvedolle, jolloin tarkistetaan onnistumiset ja mahdolliset epäonnistumiset sekä mitä olisi voitu tehdä paremmin. Lopuksi vielä peilataan lopputulosta alkuperäiseen tavoitteeseen ja arvioidaan onnistumista myös suhteessa siihen sekä tarvittaessa tarkistetaan budjetoitu ja toteutunut taloustilanne. Tässä vaiheessa on myös hyvä tarkastella jatkoprojektien mahdollisuutta ja tarvetta. Projektin tulokset olisi hyvä dokumentoida ja tallettaa tulevaa tarvetta varten.

Projektin jälkeen lapset voivat esitellä oppimiaan asioita toisille lapsille ja siten saavat myös ker- tausta oppimaansa. Valokuvia projektista sekä muita tuotoksia voidaan katsella jälkikäteen ja

muistella käytyjä asioita. Mikäli projektista jää askarteluja tai muita käsitöitä, saadaan niistä mukavia muistoja kotiinviemisiksi. Näin myös vanhemmat pääsevät näkemään lasten oppimiskokemuksia.

5 TAVOITTEET JA TULOKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa ja tukea varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita. Tarkoituksena oli lisätä paikallisen varhaiskasvatuksen laatua ja tuetaan lasten monialaista oppimista. Haluamme vaikuttaa kasvattajiin, jotta he suunnittelisivat ja toteuttaisivat yhä enemmän projekteja lasten kanssa. Toivomme, että opinnäytetyömme huomioidaan myös laajemmin maakunnassa, sillä lasten osallisuus tarvitsee vielä enemmän huomiota. Täysi osallisuus on vielä kaukana eikä kukaan varmasti tiedä, miten siihen päästään laadukkaassa varhaiskasvatuksessa. Työntekijöillä on vielä suuria näkemuseroja osallisuudesta ja sen toteutumisesta. Siksi toivomme aiheeseen lisää keskustelua.

Koska koko työn ajan rinnakkain kulki kaksi prosessia, myös tuloksia on kaksi. Tuotimme Alapitkällä lasten kanssa projektina Perheillan ja samalla työstimme sekä testasimme projektityöskentelymallia. Projektityöskentelymallista muokattiin ohjevihko, jota voidaan hyödyntää lasten projektien toteutuksessa. Ohjevihkosta haluttiin tehdä pieni ja nopealukuinen, jotta sen käyttö olisi helppoa. Ohjevihko jaetaan kaikkien Lapinlahden varhaiskasvattajien käyttöön.

Varhaiskasvatuksen työntekijöitä haastatellessa tuli ilmi, että työntekijät ymmärsivät projektin ja osallisuuden eri tavoin. Ehkä projekteja karsastetaan, koska ajatellaan niiden olevan jotain vaativaa ja suurta. Koko ajan tehdään makroprojekteja, kuten erään haastateltavan kertomat syksyn sieniretket ja niihin liittyvät askartelut. Hän ei ollut kuitenkaan ajatellut, että sekin on projektityöskentelyä. Lapsen osallisuus terminä oli myös ymmärretty eri tavoin. Kasvattajat olivat ryhmineen osallisuuden eri portailta. Eräs haastateltu totesi, että lapsen osallisuus ei vielä toteudu täysin tänä päivänä missään varhaiskasvatuksen yksikössä ja että osallisuus on hyvin haastavaa.

Opinnäytetyöllämme halusimme lisätä huomiota osallisuuden toteutumiseen ja kannustaa kasvattajia kaikissa eri Lapinlahden yksiköissä perehtymään projektityöskentelyyn lapsen ehdoilla. Toivomme, että työmme herättää keskustelua eri yksiköissä ja lisää kasvattajien halua kehittää itseään sekä toimintaa. Tuottamamme ohjevihko on työkalu, jonka avulla voi suunnitella erilaisia projekteja varhaiskasvatuksen ja lapsen osallisuuden tueksi. Lasten mukaan ottaminen esimerkiksi tapahtuman suunnitteluun on lasten oppimisen ja kiinnostuksen lisäämisen kannalta hyvä mahdollisuus. Samalla aikuinen voi yllättyä lasten ideoista ja ajatuksista. Yhteistyöllä voi saada hienoja projekteja aikaan, joita voi muistella pitkään.

6 KÄYTETYT TUTKIMUSMENETELMÄT JA PALAUTTEEN KERÄÄMINEN

Tässä opinnäytetyössä käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottu tieto. Eri menetelmiä voidaan käyttää yksittäin, rinnakkain tai eri tavalla yhdisteltyinä tutkimusongelman ja resurssien mukaan. Tutkimustuloksiin vaikuttavat havaintojen teoriapitoisuus. Teoriapitoisuus tarkoittaa yksilön käsitystä ilmiöstä, millainen merkitys tutkittavalle ilmiölle annetaan sekä tutkimukseen käytettävät välineet. Teoria on tärkeä osa laadullista tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 23, 25, 83.)

6.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään jotain toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkittavalle ilmiölle (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistona voi olla yksi tutkittava kohde tai joukko tutkittavia. Tarkoituksena ei ole löytää keskimääräisiä yhteyksiä eikä tilastollisia säännönmukaisuuksia. Tarkoituksena on enemmänkin todellisen elämän kuvaaminen. (Hirsjärvi ym. 2016, 161–162, 181.) Laadullisessa tutkimuksessa periaatteena on, että haastatteluun valitut henkilöt tietävät mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98).

Tutkimusjoukko tässä opinnäytetyössä oli rajattu Alapitkän esioppilaisiin ja heidän perheisiinsä sekä esiopetuksen henkilökuntaan. Mukana suunnittelussa ja toteutuksessa oli Lapinlahdelta vain Alapitkän esioppilaiden ryhmä. Esioppilaat kutsuivat oman perheensä mukaan projektin tuotoksena toteutettuun perheiltaan. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on usein hyödyllistä kirjoittaa sanasanaisesti eli litteroiden. Aineistoa kerätään erilaisin menetelmin eri vaiheissa, joten meidän opinnäytetyössämme aineistoa analysoitiin ja kerättiin osittain samanaikaisesti. Aineistoa voidaan analysoida eri tavoin. Tapoja voi olla selittämiseen pyrkivä lähestymistapa tai ymmärtämiseen pyrkivä lähestymistapa. (Hirsjärvi ym. 2016, 223–224.) Aineistonkeruumenetelminä käytimme osallistuvaa havainnointia sekä kolmenlaista kyselyä: kyselylomaketta vanhemmille, tarrakyselyä lapsille sekä Webropol-kyselyä päiväkodin henkilökunnalle.

Kirjoitimme koko opinnäytetyöprosessin ajan päiväkirjaa, jossa pidimme kirjaa ajatuksistamme, havainnoista, vastoinkäymisistä ja suunnitelmista. Kirjasimme jokaisen käynnin aikana ideoita ja tukisanoja vihkoon, ja heti käynnin jälkeen dokumenttipohjaan käynnin sujumisen ja mahdolliset huomiot. Näin pystyimme arvioimaan projektin vaiheita. Teimme käynneillä havaintoja lapsista ja henkilökunnan toiminnasta sekä tavoista, jotka kirjasimme samalle dokumenttipohjalle. Päiväkirjan aineistoa käytimme luotettavuuden arvioinnissa, pohdinnassa ja eettisessä arvioinnissa.

6.2 Toimintatutkimus

Yleisin syy käyttää toiminnallista menetelmää on, kun halutaan toteuttaa tapahtuma tai tuote kohderyhmät huomioon ottaen, mutta kohderyhmää ei vielä tiedetä tai sen tarpeita ei tunneta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä aineiston keräämisen keinoina käytetään lomake- tai teemahaastattelua. Tutkimusaineisto voidaan kerätä henkilökohtaisesti, postitse tai puhelimitse. Analysointi tapahtuu teemoittelulla tai tyypittelyllä tai molemmilla. Toiminnallisessa opinnäytetyössä kerättyä aineistoa ei välttämättä analysoida yhtä tarkasti ja järjestelmällisesti kuin määrällisessä tutkimuksessa. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 56–58.)

Toimintatutkimuksen avulla pyritään jollakin tavalla vaikuttamaan tutkimuksellisin keinoin käytäntöön. Toimintatutkimuksella on kolme muotoa: yhteistoiminnallinen tutkimus, osallistuva toimintatutkimus sekä pelkkä toimintatutkimus. Toimintatutkimus ei voi olla objektiivinen, koska tässä tutkimuksen muodossa tutkija aina osallistuu tai näyttäytyy tutkittaville. Ihmisen toiminta ei ole luonnollista, jos joku tarkastelee sitä. Toimintatutkimuksessa perusajatuksena on ottaa tutkimusta koskeva rajattu ryhmä mukaan tutkimushankkeeseen. Tutkija toimii sen täysivaltaisena jäsenenä ja he yhdessä pyrkivät kohti asetettua päämäärää. Tutkijan ja tutkittavan yhteisön vuorovaikutus ei ole ajallisesti tai teeman puolesta rajoitettu, ja tavoitteena onkin tutkijan aktiivinen osallistuminen. Päämääränä on parantaa tai toteuttaa tutkimusongelma osallistujien oman toiminnan avulla. Ongelmana toimintatutkimuksessa on toiminnan ja tutkimuksen erottaminen. Kaikki yhteisössä tapahtuva kehitystyö ei kuitenkaan ole tutkimusta. Tutkija on silti ikään kuin vieras, joka esittää rakentavia kysymyksiä tai herättelee ideoita ja saa ihmiset toimimaan. (Eskola & Suoranta 2008, 126–130.)

6.3 Osallistuva havainnointi

Osallistuva havainnointi on yksi havainnoinnin muoto. Sen etu on siinä, että sen avulla voidaan saada välitöntä ja suoraa tietoa lasten ja aikuisten toiminnasta ja käyttäytymisestä luonnollisessa ympäristössä. Havainnointi sopii hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmäksi. Havainnointia saattaa häiritä se, että vieraiden saapuminen saattaa muuttaa ihmisten käyttäytymistä. Häiritsemistä saattaa vähentää useamman kerran vierailu, jonka jälkeen havainnoita vasta aloitetaan tehdä. Havainnoijat saattavat myös suhtautua emotionaalisesti tutkittavaan ryhmään tai tilanteeseen, tai kirjaukset tehdään vasta tilanteen jälkeen. Nämä saattavat heikentää tutkimuksen objektiivisuutta. Havainnointi voi olla osallistavaa tai suoraa havainnointia, jolloin tutkija ei osallistu toimintaan. Se voi olla tarkasti jäseneltyä tai vapaata luonnolliseen toimintaan mukautuvaa. Havainnoijan rooli vaikuttaa myös toimintaan. Havainnoija voi olla tarkkailtavan ryhmän jäsen tai täysin ulkopuolinen. Havainnointi voi olla piilohavainnointia, havainnointia ilman osallistumista, osallistuvaa tai osallistavaa havainnointia. Teimme tässä opinnäytetyössä itse osallistuvaa havainnointia, koska pyrimme madaltamaan lasten kynnystä ideointiin tutustumalla aluksi ryhmään. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija on mukana toiminnassa tutkittavien ehdoilla. Tutkijalla on usein jokin rooli ryhmässä. (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2016, 213–214, 217; Tuomi & Sarajärvi 2018, 94.)

Vuorovaikutus ja orientoituminen vaikuttaa yleensä tutkimukseen, joten havainnointiin tai kysymiseen perustuva menetelmä ei yksinään ole riittävä. Mitä strukturoidumpi tutkimusasetelma, sitä enemmän kokeellisia menetelmiä ja strukturoituja kyselyjä tulee käyttää. Meidän tutkimusasetelmamme oli melko vapaa, koska menetelmä oli lapsilähtöinen, lasten toiveisiin ja ideoihin pohjautuva tapahtuma. Näin ollen havainnointi ja kyselyt olivat luonteva tapa hankkia aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Havainnointi voi liittää muita tiedonkeruumenetelmiä yhteen, eli asiat voidaan nähdä havainnoinnin avulla oikeissa yhteyksissään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81).

6.4 Kysely ja haastattelu

Kysely tai lomakehaastattelu on yleinen tutkimuksissa käytetty muoto. Sitä voidaan käyttää sekä kvalitatiivisessa että kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kyselyn ja haastattelun ero ei aina ole kovin selkeä. Haastattelu on yleensä henkilökohtaisesti tehtävä kysely. Haastattelun ja kyselyn ero on tiedonkeruuvaihe. Haastattelussa korostuu henkilökohtainen kontakti. Nykyisin tosin internetin tuoman teknologian myötä haastattelu voidaan toteuttaa myös sähköisesti. Haastattelun etu on joustavuus. Kysymys voidaan toistaa, väärinkäsitykset oikaista, sanamuotojen ilmauksia voidaan selventää ja keskustella tiedonantajan kanssa. Kysymyksiä voidaan esittää myös eri järjestyksessä. Haastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta tai ongelmasta. Usein etukäteen kerrotut teemat, aiheet tai kysymykset on hyvä antaa haastateltavalle etukäteen mahdollisimman laadukasta vastausta varten. Lomakehaastattelun tarkoitus ei ole kysyä mitä tahansa asiaa, mikä olisi mukavaa tai hyödyllistä tietää, vaan tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimusongelmien kannalta tärkeitä kysymyksiä. Lomakehaastattelu voi olla täysin strukturoitu, jossa jokaiseen kysymykseen on tavoitteena saada vastaus annetussa järjestyksessä ja annettujen vaihtoehtojen sisällä. Lomake voi olla myös vapaamuotoisempi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85–87.)

Haastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. Haastatteluiden muotoja on lomake-, teema- ja syvähaastattelu. Kukin tapa sopii eri tavalla hakemaan vastauksia tutkittavaan ilmiöön ja ongelmiin. Näiden kolmen haastattelumuodon ero on strukturoinnin asteessa sekä teoriaan ja tutkimusmenetelmää perusteleviin teoreettisiin oletuksiin. Syvähaastattelussa korostuu tutkittavan asian mahdollisimman tarkka avaaminen, haastateltavia voi olla vain muutama. Syvähaastattelu on strukturoimaton ja sen muita nimityksiä ovat avoin haastattelu, kliininen haastattelu, asiakaskeskeinen haastattelu ja keskustelunomainen haastattelu. Syvähaastattelussa käytetään avoimia kysymyksiä, joita haastattelijan on tarkoitus syventää saatujen vastausten perusteella. Lomakehaastattelu tai lomakekyselyllä voidaan helposti testata oletuksia ja esittää se lukuina. (Tuomi & Sarajärvi, 87–88.)

6.5 Dokumentointi

Dokumentoimme opinnäytetyötä eri tavoin. Kirjoitimme päiväkirjaa opinnäytetyön ideointivaiheesta valmiiseen versioon saakka. Kyselyt on litteroitu sähköiseen muotoon ja osa niistä liitetty opinnäytetyöhön tuloksiin. Haastattelut ja kyselyt myös litteroitiin. Perheiltä dokumentoitiin valokuvaamalla. Niko Rissanen avusti ja kuvasi koko Perheillan ajan kaikkia toimintapisteitä. Kuvat lähetettiin

myöhemmin päiväkodille, josta päiväkodin henkilökunta lupasi lähettää parhaat kuvat lasten perheille. Osaa kuvista käytettiin tässä opinnäytetyössä sekä projektityöskentelymallin vihkossa.

Koska projektissamme Alapitkällä oli kolme erilaista sidosryhmää, halusimme selvittää heidän kaikkien mielipiteet projektin ja illan toteutumisesta. Keräsimme toteutuksen yhteydessä palautetta tapahtumasta kyselyjen avulla. Toteutuksen jälkeen kokosimme palautteen, arvioimme tutkimuskysymysten toteutumista ja mietimme kehittämisideoita. Projektin onnistumista arvioimme kolmelta kanalta. Pyysimme perheiden aikuisia täyttämään lyhyen paperisen kyselyn iltapalan yhteydessä illan sisällöstä ja kulusta (Liite 4.). Lasten palaute kerättiin kolmella mielipidetaululla, joilla oli jokaisella eri merkitys. Tauluissa olleet hymiöt olivat surunaama, vakava naama ja leveästi hymyilevä naama. Kuvissa oli myös tekstit "tylsää", "ok" ja "kivaa" vanhempia lapsia ja aikuisten mahdollista ohjeistusta varten. (Kuva 2.) Alkuinfossa myös sanoitimme hymynaama-kuvien merkityksen. Vieressä oli erilaisia tarroja, joista voi valita mieleisensä valitsemaansa palautetauluun. Lisäksi teimme nimettömän sähköisen Webropol- kyselyn päiväkodin henkilökunnalle tapahtuman jälkeen (Liite 5.). Kävimme tilaajan kanssa lisäksi tavoite- ja palautekeskustelun puhelimitse, jonka dokumentoimme muistiinpanojen avulla.

Keräsimme palautteista tilastot ja sanallista koontia. Otimme palautteet huomioon projektimallin viimeistelyssä. Vanhempien vastauksia oli 13 kappaletta, henkilökunnan palautteita neljä ja lasten tarpalautteita 25 kappaletta. Aineistoa tarkastelimme vain tätä yhtä projektia ajatellen.

7 TYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme tilaaja on Lapinlahden kunnan varhaiskasvatus. Tilaajatahon yhteyshenkilö toivoi projektityöskentelyä Alapitkällä. Projektin tavoitteena oli tilaajan toiveiden mukaan ensisijaisesti järjestää Alapitkän esioppilaiden perheille perheilta tammikuussa 2019. Projektissa toivottiin painottamaan lapsen osallisuutta. Alapitkän päiväkodin johtaja toivoi projektin sisällön liittyvän liikuntaan. Aihekuvausten avulla pääsimme kiinni teemaan ja työn merkitykseen. Menetelmätyöpajassa saimme hyviä vinkkejä rajaukseen, jonka pohjalta aloitimme työsuunnitelman. Jaoimme keskenämme opinnäytetyön aihepiirit valitsemiemme suuntautumispolkujen mukaan. Sari keskittyi tarkemmin varhaiskasvatukseen ja Riikka puolestaan projekteihin. Osallisuuteen perehdyimme molemmat, koska koimme sen työme ydinasiaksi. Työmme on toiminnallinen kehittämistyö, jossa hyödynnettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä osallistuvaa havainnointia, kyselyä ja haastattelua.

Toteutimme Alapitkän esioppilaiden kanssa Perheillan. Tavoitteena oli opetella projektityöskentelyä lapsen osallisuus huomioiden. Emme halunneet asettaa näin lyhyelle projektille liian suuria tavoitteita, jotta ehtisimme toteuttaa varsinaisen projektin käytännössä. Suunnitelman mukaan lapset olisivat suunnittelijoina ja perheet vieraana ja mukana yhteisessä liikunnallisessa illassa lastensa kanssa yhteisen puuhan parissa.

7.1 Projektin suunnitleminen

Ensimmäisellä käyntikerralla 14.12.2018 tutustuimme Alapitkän päiväkodin esikouluun ja esittäydymme lapsille sekä työntekijöille. Kerroimme toimintamme tavoitteet, jonka pohjalta yhteistyötä olisi tarkoitus tehdä. Keskustelimme päiväkodin johtajan kanssa tavoitteista perheillalle ja tutustuimme tiloihin sekä nopeasti välinevarastoon. Olimme varustautuneet vetämään muutaman tutustumisleikin, mutta päiväkodin henkilökunta oli suunnitellut paljon ohjelmaa kyseiselle päivälle emmekä ehtineet toteuttaa leikkejä lasten kanssa.

Perheillan suunnittelussa halusimme, että lapset oppisivat projekti- ja ryhmätyöskentelyn alkeita. Alkeet alkoivat ihan termin ymmärtämisellä. Keskustelimme lasten kanssa projekti-sanana merkityksestä ja siitä, miten he ymmärsivät sen. Annoimme aivan konkreettisia esimerkkejä, jotta käsite olisi helpompi ymmärtää. Aloitimme toiminnan tutustumalla lapsiin ja lisäsimme suunnittelua vähitellen toimintaan. Osallisuus toteutui lasten kuuntelemisessa ja heidän ideoidensa hyödyntämisessä.

Päiväkoti ilmoitti sopivaksi Perheillan päivämääräksi 24.1.2019. Esikoulu kertoi, että heidän aikatauluihinsa sopisi kolmesta neljään suunnittelukertaa. Samalla päätimme, että näin pieni projekti ei tarvitse varsinaista organisaatiota. Aikaa suunnitteluun lasten kanssa oli käytettävissä 30-45 minuuttia kerrallaan. Päiväkodin henkilökunnan viisi työntekijää luvattiin avustamaan ja tapahtumaa ja lasten ohjaamista toteutusvaiheessa.

7.2 Toteutus

Toisella käyntikerralla 10.1.2019 aloitimme jälleen itsemme esittelyllä ja kerroimme uudestaan lapsille, miksi olimme paikalla. Tämä oli siis ensimmäinen varsinainen toteutuskerta lasten kanssa. Etukäteen emme suunnitelleet tarkkaa sisältöä perheiltään, koska tavoitteena oli saada lasten osallisuus toteutumaan. Olisi ollut huomattavasti helpompi ja nopeampi sanella kaikki valmiiksi, mutta se ei ollut tarkoituksenmukaista projektin tavoitteiden vuoksi. Aluksi pyysimme lapsia esittelemään parinsa ja kertomaan hänen mielenkiinnon kohteistaan. Tästä painoimme jo muistiin ensimmäisiä ideoita projektia varten. Seuraavaksi ideoimme koko esioppilasryhmän kanssa teeman Perheillalle. Annoimme ensin muutamia esimerkkejä, jotta lapset ymmärtäisivät ajatuksemme teemasta. Lapset äänestivät salaisella äänestyksellä teemaksi urheilun ja parkourin. Salainen äänestys toisessa huoneessa oli Alapitkän esikoululla jo aiemminkin käytetty tapa. Olimme suunnitelleet tutustumiskerran jälkeen Perheillan rakenteen alustavasti. Aluksi olisi yhteinen aloitus, sitten molempien ryhmien tuotos ja lopuksi iltapala. Tarvikkeet tarjottavia varten hankkisi päiväkotitiimi. Illan kestoksi suunnittelimme noin 1,5 tuntia. Päiväkodin toive oli, että suunnittelisimme itse kutsun. (Liite 3). Saimme siihen ohjeet ja kutsu lähetettiin 14.1. lasten mukana koteihin. Kutsussa oli kerrottu illan teema ja lyhyt kuvaus illan tapahtumista. Lisäksi siinä oli päiväkodille palautettava osallistumislomake.

Teeman valitsemisen jälkeen jaoin 19 lapsen ryhmän kahteen projektiryhmään, koska pienemmissä ryhmissä myös osallisuus toteutuu paremmin. Toinen ryhmä suunnitteli liikuntapisteet sekä alkujumpan Riikan kanssa ja toinen ryhmä liikuntaradan sekä vastaisi iltapalasta Sarin kanssa. Ryhmät suunnittelivat teeman mukaista ohjelmaa meidän johdollamme ja lasten ehdoilla. Ryhmä 2 mietti erilaisia liikunnallisia toimintapisteitä Perheiltään, joissa kannustettaisiin lapsia ja mukana olevaa perhettä osallistumaan yhteiseen liikunnalliseen puuhaan ja saamaan yhteisiä liikunnallisia kokemuksia. Miettimisen alkuun piti hieman kysellä lapsilta, mitä he harrastavat ja mitä he haluaisivat perheen kanssa yhdessä tehdä toiminnallisessa illassa. Esille tulivat pallolajit ja pelit. Ehdotimme joitakin ideoita, joista lapset alkoivat joko kehittää lisää tai kertoivat etteivät ehkä innostuisi siitä. Testasimme myös viestiä ja ilmapallolentopalloa, joista ryhmä innostui. Lapset valitsivat jalat yhteen sidottu-viestin sekä ilmapallolentopallon. Lopulta saimme kasaan viisi toimintapistettä. Lajeiksi valittiin keilaus, jalat yhdessä-viesti, hernepussin tarkkuusheitto, pallon pujottelurata sekä ilmapallolentopallo.

Tarjoilua varten saimme esikoululta tarkat ohjeet. Lapset saivat valita täytettyjen sämpylöiden ja voileipien väliltä. Lapset valitsivat sämpylät. Sämpylöiden täytteiden vaihtoehdot tulivat henkilökunnalta. Täytteinä tulisi olemaan kurkku, salaatti ja tomaatti sekä kinkku tai juusto. Kahveja tai makeaa ei ole tapana tarjota Alapitkän päiväkodilla, joten juomaksi tulisi vettä, maitoa ja mehua. Suunnitelmissa oli, että lapset täyttävät sämpylät perheillan päivänä mieleisillään täytteillä.

Liikuntasaliin rakennettavan parkour-radon teemaksi lapset keksivät "lattia on laavaa"-teeman. Lähtökohtana suunnittelussa oli turvallisuus sekä se, että myös aikuiset varmasti pääsevät kulkemaan rataa sujuvasti. Rata suunniteltiin niin, että taitavasti kulkien sen voi mennä läpi koskematta lattiaan.

Parkourradalla käytimme liikuntavälinevarastosta ja salista löytyviä välineitä, kuten pitkiä penkkejä, katosta rokkuvia köysiä, patjoja ja puolapuita.

Koko suunnittelua hankaloitti salin varaustilanne. Emme päässeet missään vaiheessa tarkistamaan kunnolla välineitä projektin toteutusvaiheessa. Kyselimme salin varaustilannetta jokaisella käyntikerralla. Erityisesti parkour-radana kohdalla mietimme ajan riittävyyttä rakentamiseen ja salin mittasuhteita verrattuna varaston välineisiin. Liikuntapisteet suunnittelimme aluksi myös liikuntasaliin, mutta suuren osallistujamäärän vuoksi jaoimme viisi toimintapistettä esiopetuksen tiloihin. Toimintapisteissä oli kuvaohjeistus sekä ohjaava aikuinen kertomassa sääntöjä ja varmistamassa turvallisuutta. Kävimme viimeistelemässä 17.1.2019 lasten kanssa Perheillan suunnitelmaa. Lapset pitivät meitä jo tuttuina. Ensin harjoittelimme lasten kanssa muutaman viestin ja sitten jakaannuimme kahteen toimintaryhmään. Sarin ryhmä vielä viimeisteli toimintapisteiden sisältöjä. Riikan ryhmä valitsi jumpaan musiikin, harjoitteli jumpan ja mietti, millaisia esteitä radalla voisi olla. Lapsilta tuli todella hienosti ideoita. Muun muassa rekki, puolapuut ja esteet olivat lasten ehdotuksena käytettävissä välineissä. Ne otettiin käyttöön radalla. Sovimme päiväkodin johtajan kanssa myös seuraavan torstain Perheillan aikataulut.

Päiväkodin johtaja ilmoitti 18.1.2019, että ilmoittautuneita on 47 henkilöä ja henkilökuntaa 7 henkilöä. Pari ilmoittautumista vielä puuttui. Koska ilmoittautuneita oli niin paljon, piti miettiä, siirretäänkö osa toiminnasta pois liikuntasalista. Tuijan ehdotus oli siirtää osa Sarin ryhmän toimintapisteistä esiopetustilan käytävälle ja opetustiloihin. Samalla totesimme, että tulijoita on niin paljon, että tarvitsemme lisäkäsiä. Pyysimme nuoret Salla Kortelaisen ja Niko Rissasen avuksi iltaan. Nikon tehtäväksi jäisi tapahtuman valokuvaaminen ja Salla avustaisi toimintapisteillä. Ilmoitimme henkilökunnalle ohjaustehtävät ja kerroimme illan tarkan aikataulun ja vastuunjaon.

Neljännellä käyntikerralla kävimme aamulla tekemässä sämpylät lasten kanssa. Pilkoimme valmiiksi kurkut ja tomaatit, pesimme salaattit ja halkaisimme sämpylät. Lapset olisivat mielellään itse pilkkoneet jotain, mutta esiopetuksen aikataulu ei antanut siihen aikaa. Jokainen lapsi sai täyttää kolme sämpylää mieleisillään täytteillä. Veimme tarjoilut valmiiksi keittiön jääkaappiin ja sovimme keittiön emännän kanssa illan keittiön käyttämisestä. Varmistimme henkilökunnan kanssa illan aikataulun sekä tutustuimme turvallisuusohjeisiin, hätäpoistumisteihin sekä ensiapuvälineiden saatavuuteen.

7.3 Perheilta

Perheiltana saavuimme sovittuna aikana paikalle. Keräsimme aluksi toimintapisteiden tavarat ja kassimme toimintapisteet ja parkourradan valmiiksi. Varmistimme että henkilökunta ja apuhenkilöt tietäisivät aikataulun ja toimintapisteensä toiminnan. Laitoimme tarjoilut, kuten mehut ja vedet valmiiksi.

Kello 18 perheet saapuivat ja aloitimme tervetuloivotuksella. Heti sen jälkeen oli alkujumppa ja toimintapisteisiin jakautuminen. Ryhmät oli jaettu lasten kanssa jo aiemmin. Liikuntasaliin oli rakennettu parkourrata, joka opastettiin molemmille ryhmille ennen kiertämisen aloitusta. Esikoulun

puolella oli liikuntapisteet toiselle ryhmälle. Aikaa oli varattu 20 minuuttia molempiin toimintapisteen kiertämiseen. Perheillä lapset saivat osallistua oman valintansa mukaan. Ketään ei pakotettu mihinkään.

Kello 19 mennessä ryhmät olivat vaihtaneet puolia ja kaikki olivat kiertäneet radat ja tarjoilu alkoi. Sari auttoi Sallaa tarjoilussa ja Riikka jakoi palautekyselyitä ja kyniä vanhemmille. Kerroimme projektista ja sen taustoista ja vastailimme muihin kysymyksiin, sekä kiitimme käynnistä ja toivotimme hyvät illan jatkot perheille. Pakkasta oli 25 astetta, joten perheillä oli kiire käynnistämään autojaan ja iltapuuhiihin. Lapsia pyysimme myös liimaamaan palautetauluille tarran. Lopuksi siivosimme toimintapisteen ja lähdimme kotiin. Illasta jäi hyvä mieli ja saimme paljon kiitosta illan järjestämisestä.

Kuva 1. Parkour-radon liukumäki (Rissanen 2019-01-24).

Projektimme toimintavaihe Alapitkällä päättyi Perheiltaan. Sen jälkeen lähetimme päiväkodin henkilökunnalle Webropol-kyselyn. Seuraavalla viikolla kävimme läpi saamamme palautteet ja arvioimme projektin onnistumista niiden perusteella sekä kävimme palautekeskustelun tilaajan kanssa puhelimitse. Emotionaalisesti tietenkin lasten palaute tuntui merkityksellisimmältä, mutta todellisuudessa painoarvo oli työntekijöiltä ja tilaajalta saamallamme palautteella. Sen avulla pystymme kehittämään toimintaa pidemmälle. Olemme koko projektin ajan raportoineet tilaajan yhteyshenkilölle työskentelemme etenemisestä. Valmis opinnäytetyö toimii loppuraporttina.

8 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada selville vastaus kysymyksiin; miten projekteilla voidaan edistää lasten osallisuutta ja kuinka lasten osallisuus toteutetaan projektityöskentelyssä. Tavoitteenamme Alapitkän projektissa oli lasten osallisuuden toteutuminen ja projektityöskentelyn harjoittaminen lasten kanssa. Halusimme lapsen ääntä kuuluviin ja se pääosin toteutui. Lapset saivat päättää, mitä Perheillä tapahtui ja suunnitella toimintaa. Lapset myös olivat mukana suunnittelemassa ja valmistelemassa tarjottavia. Näiltä osin tavoitteemme täyttyivät.

Toisena tuloksena syntyi pieni ohjevihko, joka esittelee luomamme projektityöskentelymallin. Aivan vihkon alussa kerrotaan lyhyesti lapsen osallisuudesta ja sen tärkeydestä. Vihkossa jokainen projektin vaihe on esitelty lyhyesti. Lisäksi Alapitkän Perheillan vaiheita on liitetty jokaiseen teoriaosaan. Tämä ohjevihko jää Lapinlahden varhaiskasvatuksen käyttöön. Kyseinen ohjevihko on kehitetty, että varhaiskasvatuksen laatu kehittyisi vieläkin paremmaksi ja lapsen osallisuus nousisi yhä tärkeämpää osaan varhaiskasvatuksessa. Projektin -käsitettä ei tarvitse pelästyä.

8.1 Lasten palaute projektista ja perheillasta

Perheillä 24.1.2019 toimintapisteiden jälkeen perheet tulivat iltapalalle ruokasaliin. Samassa yhteydessä muistutimme lapsia palautetaulusta ja pyysimme jokaista laittamaan yhden tarran tauluun. Hymynaama-tilaan tuli 24 tarraa. Viivasuu-tilaan sai yhden tarran ja surullisen hymiön taulu jäi ilman tarroja. Tästä voimme päätellä, että lapset olivat tyytyväisiä kokonaisuuteen.

Palautteen antamisen osallistuivat kaikki halukkaat lapset, myös esioppilaiden mukana olleet sisarukset. Tämä selittää palautteiden määrän. Lapsia ei myöskään valvottu tarkasti palautteen antamisessa. Joku lapsista on saattanut laittaa myös kaksi tarraa tai joku on saattanut jättää laittamatta tarran kokonaan.

Kuva 2. Lasten antamat tarrapalautteet Perheillasta (Rissanen 2019-01-24).

8.2 Vanhempien palaute Perheillasta

Pyysimme vanhempia täyttämään lyhyen palautelomakkeen iltapalan yhteydessä, jossa kysyttiin kokonaisarvio illasta arvosanoin 1–5. Numero 5 merkitsi kiitettävää onnistumista ja numero 1 merkitsi, että suunnittelussa ja toteutuksessa olisi paljon parannettavaa. Tähän kysymykseen vanhempien antamaksi keskiarvoksi tuli 4,62, joten vanhemmat olivat tyytyväisiä kokonaisuuteen. Vastaajia oli kolmetoista, eli lähes kaikki perheet vastasivat.

Lisäksi vanhemmilta pyydettiin vapaata sanallista palautetta. Lähes kaikki saamamme palaute oli positiivista. Vanhemmat olivat muun muassa tyytyväisiä mukavaan yhdessä tekemiseen, siihen, että kaikki liikkuvat, ohjelman kestoon ja reippaisiin ohjajiin. Yksi palautteen antaja toivoi, että salissa olisi soinut taustamusiikki tempuradan aikana ja toinen henkilö olisi toivonut lisää liikuntapisteitä, ettei olisi tarvinnut jonottaa ollenkaan.

”Vielä muutama piste lisää, niin ei olisi tarvinnut jonottaa ollenkaan”,

”Superhienoa, että on annettu lapsille mahdollisuus suunnitella tällainen tapahtuma. Meidän lapsi odotti tätä tapahtumaa todella innoissaan. Tällaisia lisää.”

Palautteiden perusteella toteamme, että vanhemmat olivat varsin tyytyväisiä illan kulkuun.

8.3 Henkilökunnan palaute projektista ja Perheillasta

Perheillan jälkeen seuraavana päivänä lähetimme henkilökunnalle sekä Kaisa Perhovaaralle henkilökohtaisen anonyymin sähköisen kyselyn, jossa tiedustelimme heidän näkemyksiään projektin kulusta ja toteutuksesta. Saimme neljä vastausta. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, miten suunnittelu sujui. Arvosteluasteikko oli jälleen 1–5, jossa numero 5 oli paras. Tämän vastauksen keskiarvoksi tuli 4,05.

Pyysimme myös vapaata palautetta etukäteissuunnittelusta. Tähän kysymykseen saimme kolme vastausta. Etukäteissuunnitelmaan vastaajat toivoivat tarkempaa suunnittelua ja karttaa jumppasalin rataan sekä tavoitteiden tarkempaa esiintuomista. Erään vastaajan mielestä käynnit toivat tarvittavaa yhteistä suunnitelmaa ja lapset otettiin mukaan hienosti. Erään vastaajan mukaan lasten innostaminen toimintaan oli hyvää ja heidän ideansa otettiin huomioon. Hän oli myös sitä mieltä, että parkourrataa olisi voinut suunnitella tarkemmin.

Seuraava kysymys koski Perheillan ohjelmaa. Kysyimme, miten ilta sujui. Vastaajia oli viisi ja vastausten keskiarvo oli 4,29. Kysyimme erikseen arvostelun kaikkiin ohjelman osioihin. Alkusanat ja illan avaus sai keskiarvoksi 4,2. Liikuntapisteiden keskiarvo oli 4,2. Parkour-rata sai keskimääräiseksi arvosanaksi 4,6, samoin tarjoilu.

Avoimissa vastauksissa vastaajat kehuivat illan onnistumista sekä perheiden innostuneisuutta. Tarjoilu oli myös erään vastaajan mielestä riittävä ja hyvä. Eräs vastaaja kertoi lasten olleen levottomia aloituksessa, kun jouduimme odottamaan pienen hetken.

Kysyimme myös "Toteutuiko projektissa mielestäsi lasten osallisuus?". Tähän kysymykseen saimme viisi vastausta ja kaikki vastaajat vastasivat "kyllä". Avoimeen kenttään perusteluina vastaajat vastasivat muun muassa, että ilta suunniteltiin lasten ehdotusten pohjalta ja että lasten toiveet otettiin huomioon suunnittelussa hyvin.

Kysymykseen "Oppivatko mielestäsi lapset tässä projektissa projektityöskentelyä" saimme viisi vastausta, joista neljä oli "kyllä" ja yksi "ei". Perusteluina kyllä vastauksille oli muun muassa, että "Lasten mukana olo opettaa projektityöskentelyyn" ja "Yhdessä suunniteltiin". Ei-vastaukseen oli perustelu, että "Tämä oli liian lyhyt projektityöskentelyn oppimiseen".

Lopuksi kysyimme vielä henkilökunnalta vapaata palautetta Perheillasta. Alla vastauksia;

"Lapset ja vanhemmat osallistuivat innokkaasti toimintaan ja yhdessä tekemisen riemu oli selvästi nähtävissä. Opiskelijat muuttivat toimintaa henkilöstön antaman palautteen mukaisesti."

"Oli ilo katsella lasten iloa mitä tapahtuma sai aikaan. Riittävän monipuolisesti suunniteltu ja toteutettu. Lapset mukana 100%. Lasten vanhemmatkin olivat hyvällä prosentilla mukana. Onnistunut ilta! KIITOS" "Todella kiva ilta! Kiitos!"

Myös yhteyshenkilömme Kaisa Perhovaara osallistui Perheiltaan ja antoi Webropol-palautteen lisäksi suullisen palautteen. Hän oli hyvin tyytyväinen, että perheet lähtivät Perheillasta hymyillen ja tyytyväisenä kotiin. Vanhempien Kaisalle antama suullinen palaute oli ollut positiivista. Myös Kaisa oli tyytyväinen toteutukseen kokonaisuutena. Aivan alussa lapset joutuivat hetken odottamaan järjestelyiden vuoksi. Osa lapsista alkoi liikehtiä hieman levottomasti. Kaisa huomautti myös äänenkäytöstä. Aloituspuheenvuoro olisi saanut kuulua hieman selkeämmin. Käytössämme ei ollut mikrofonia. Parkour-rata salissa oli toimiva ja muiden pisteiden sijoittaminen esikoulun tiloihin oli hyvä ajatus hänen mielestään. Kaisaa oli etukäteen huolestuttanut parkourradan suunnittelun keskeneräisyys, mutta saimme sen hyvissä ajoin ennen aloitusta valmiiksi. Kaisa oli tyytyväinen Perheillan keston ja aikataulutukseen. Iltapala ja palautteen keruu sujui hänen mukaansa mutkattomasti. Erityisesti Kaisa piti lasten palautetauluista.

8.4 Johtopäätökset

Tuloksista käy ilmi, että lapset, vanhemmat sekä päiväkodin henkilökunta tai kunnan edustajat olivat kokonaisuudessaan tyytyväisiä iltaan. Harmiksemme esikouluvierailuilla esioppilailta ja henkilökunnalla oli tiukka aikataulu, joten vapaaseen jutusteluun tai suunnitteluun ei ollut aikaa. Esioppilaiden aikataulujen yllättävien muutosten vuoksi valmistelukäynneillä suunnitelmia jouduttiin muuttamaan välillä kesken kaiken. Emme myöskään päässeet valmistelevaan iltaan tai liikuntasalia yhtään

aikaisemmin, ja varaston välineisiin saimme vain muutaman minuutin aikaa tutustua ennen varsinaista rakentamista. Tämä näkyi etenkin henkilökunnan palautteessa.

Jälkikäteen mietimme, olisimmeko voineet osallistaa vanhempia enemmän, mutta projektin tiukka aikataulu, vieras päiväkotiki ja sen myötä meille tuntemattomat vanhemmat estivät tämän toteuttamisen. Lisäksi olisimme voineet osallistaa lapset tapahtumailtana enemmän, mutta teimme linjauksen, että annamme lasten olla myös vieraana Perheillä ja että perheiden yhdessä liikkuminen on tärkeämpää.

Koimme ristiriitaisia tunteita lasten osallisuuden toteutumisesta projektimme aikana. Päiväkodin resurssit aikataulun puolesta tapahtuman suunnittelemiselle oli rajallinen, joita noudatimme. Osittain tästä syystä koimme, ettei lasten osallisuus eli projektin syvämpi merkitys tässä ajassa ehtinyt toteutua. Ymmärrämme kuitenkin, että rutiineja ja aikataulutettua ohjelmaa ei voi ulkopuolinen "ylimääräinen" toiminta syrjäyttää, joten teimme projektin tilaajan ehdoin ja aikataulun mukaisesti. Jos olisimme itse töissä ja tuntisimme lapset ja juuri tämän talon toiminnan, projektia olisi ollut varmasti paljon helpompi toteuttaa ja sillä olisi myös työntekijöille suurempi merkitys. Uskomme, että työntekijöiden olisi ollut helpompi ottaa meiltä ideoita vastaan, jos olisimme tuttuja. Mietimme myös olisiko vastaanotto ollut erilainen, jos olisimme jo valmistuneet koulusta tai olisimme alan ammattilaisen roolissa esimerkiksi kunnan eri yksikön työntekijöinä.

Työtapojen kehittäminen ja varhaiskasvatuksen arviointi on varhaiskasvatussuunnitelman ja varhaiskasvatustilain 24 § mukaan pakollista. Muutosvastarinta eli haluttomuus tai ymmärtämättömyys työn uudistamista kohtaan on yleistä työyhteisöissä. Joskus alan ammattilaiset kokevat kehittämisen turhana ja ylimääräisenä. Kehittämisen läpi viemisessä tärkeää on perustelu. Usein muutos on ylimmän ja keskijohdon tehtävä. Muutos tulisi saada läpi kaikille työntekijöille. Joillekin muutoksen toteuttaminen saattaa kestää enemmän kuin toisille. Myös kehittämisen tulokset riippuvat muutokseen asennoitumisesta. (Duunitori 2018-10-01.)

9 OPINNÄYTETYÖN POHDINTA, EETTINEN ARVIOINTI JA MERKITYS

Lapsi on luonnostaan kiinnostunut ympärillään tapahtuvista asioista ja ilmiöistä. Myös aikuisten kannattaisi säilyttää innostunut ja kiinnostunut asenne elämään, jotta mielenkiinto työn kehittämiseen ja ympärillä tapahtuviin uudistuksiin säilyisi. Ryhmän jäsenten kiinnostuksen kohteita ja harrastuksia voidaan käyttää hyväksi toiminnan suunnittelussa. Lapsen osallisuuden kokemuksilla on suuri merkitys hänen tulevaisuuteensa, siihen, millainen aikuinen hänestä kasvaa. Osallistuvasta lapsesta tulee osallistuva, aktiivinen ja omiin asioihinsa vaikuttava aikuinen. (Roos 2017, 24.)

9.1 Pohdinta

Lapsen osallisuuden toteuttaminen on periaatteessa helppoa. Täytyy vain kuunnella ja havainnoida lasta. Tarvitaan hyvä vuorovaikutus lapsen ja hoitajan välille. Myös hyvä ryhmän sisäinen vuorovaikutus ja toimivat kaverisuhteet vaikuttavat koko varhaiskasvatusryhmän toimintaan ja yksilön osallisuuden kokemiseen. Myös perheitä voidaan osallistaa pyytämällä heitä mukaan toimintaan mahdollisuuksien mukaan. Havainnointi ja osallisuuden toteutuminen ei kuitenkaan käytännössä kaiken kiireen ja arjen keskellä ole aina helppoa. Tilanteet ja ihmiset vaihtuvat, kun henkilökunta ja lapset muuttuvat. Ylivilkkaus, lasten erilaiset taustat ja rajoitteet vaikeuttavat yhdessä toimimista ja arjessa toteutettavaa lasten osallisuuden tukemista.

Opinnäytetyön aikana eri lähteissä ja keskusteluissa on tullut ilmi, että kasvattajat ymmärtävät lapsen osallisuuden ja osallisuuden toteutumisen eri tavoin. Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa riippuu siis paljolti kasvattajasta ja hänen asenteestaan. Lapsen osallisuus ei toteudu vielä varhaiskasvatuksessa (Roos 2017, 23). Kasvattajan täytyy kehittää omaa työtään, työyhteisöään ja parantaa samalla kasvatustyönsä laatua. Aktiivinen ja innostunut työntekijä saa enemmän aikaan. Me kaikki toimimme usein vanhojen, hyväksi havaittujen kaavojen mukaan, "kuten aina ennenkin on tehty". Vaikka tietäisimme tarkalleen uudet tavoitteet ja pyrkimykset, on usein helpompi pitäytyä vanhoissa tavoissa. Rutiineja on siis vaikea muuttaa. Mikäli haluamme parantaa varhaiskasvatuksen laatua, tulee myös työtapoja kehittää (Fonsén 2017, 31–32.) Päiväkotien arki perustuu usein juuri rutiineihin ja sääntöihin, mutta niitä voidaan muokata ajantasaisiksi.

Projektityöskentelyssä on useita etuja. Lapset voivat projekteissa oppia uusia asioita ja sillä voidaan tuoda vaihtelua varhaiskasvatuksen arkeen. Lapset oppivat vastuun ottamista, ryhmätyöskentelyä ja sen erilaisia rooleja. Myös malttia ja suunnittelutyötä voidaan oppia. Lasten ikä ja ryhmän kokoonpano vaikuttaa projektin valintaan. Monipuoliset menetelmät ja johdonmukainen toiminta tuovat mielekkyyttä. Hiissa (2010) toteaa Pro gradututkielmassaan, että erilaiset projektit vaikuttivat innostavan lapsia. Projektit syntyivät lasten ideoista ja suunnitelmista. Hänen mukaansa aikuiset kokivat oman roolinsa haasteelliseksi. Yhtäaikaikaisesti kasvattajan piti olla passiivisia, mutta kuitenkin aktiivisia. Aikuisen tehtävä oli seurata toimintaa aktiivisesti, mutta annettava samalla tilaa lasten kokeiluille ja erehdyksille. Saman havainnon teimme omassa projektissämme. Oli vaikea olla johdattelematta ja ohjaamatta lapsia, jotka eivät olleet tottuneet ehdottamaan itse. Lisäksi rajoitettu aikataulu

toi haasteita. Meillä ei ollut kovin paljoa aikaa mietiskellä ja tuumailla vaan työ piti saada nopeasti liikkeelle.

Itse opimme projektista, että lasten kanssa kaikki tulee suunnitella tarkasti ja loppuun saakka. Vielä esioppilaatkaan eivät jaksaa odottaa kuin hetken. Kaikki pitää olla valmisteltuna ennen aloitusta ja olla valmis myös suunnitelman muutoksiin. Aikaisemmat toimintatavat ja lasten osallisuus näkyvät lasten ideoinnissa ja luovuudessa. Tutut toimintatavat ohjaavat lasten käytöstä, joten uudella tavalla esitetyt kysymykset, vieraat sanat ja toimintatavat saattavat hämmentää lapsia. Myös tämän vuoksi tuttujen aikuisten kanssa tai pitkäkestoisempi projekti toisi varmasti vielä enemmän luovuutta ja uskallusta lapsille ideointiin. Toisaalta opetimme lapsille esimerkiksi uusia leikkejä ja lajeja kuten viestin ja parkourin alkeita. Näin koimme, että uusia ideoita toimintaan voi saada uusien tapahtumien, vieraiden ja vaikka projektien kautta. Ennen kaikkea lapsen osallisuuden toteutuminen riippuu varhaiskasvatuksen henkilökunnan ammattitaidosta sekä työyhteisön sitoutumisesta. Kaikkien tulee toimia sovittujen toimintatapojen mukaan tai osallisuus vaarantuu.

Alapitkän projektia varten luomamme projektityöskentelymalli toimi hyvin. Projektimme kulki mallin mukaisesti loppuun saakka. Meillä oli alusta asti selkeät aikataulut ja päämäärä, johon pyrimme. Aikataulut onnistui hyvin Alapitkän projektissa. Olimme itse hyvin tyytyväisiä illan onnistumiseen, vaikka pieniä häiriötekijöitä olikin matkalla. Mahdollisissa tulevilla projekteilla toivoisimme, että aikaa olisi käytettävissä enemmän, että voisimme perehtyä syvemmin projektissa opittaviin aiheisiin ja tutustua lapsiin, henkilökuntaan ja juuri tämän talon toimintatapoihin paremmin. Tutustuminen loisi parhaan tuloksen lasten osallisuuden, havainnoinnin ja lasten projektioppimisen kannalta. Lasten innostaminen oli helppoa, kun he saivat itse osallistua suunnitteluun. Esikouluikäiset ovat jo taitavia monissa asioissa. Heillä on jo hieman malttia ja he ymmärtävät isompia kokonaisuuksia.

9.2 Opinnäytetyöhön liittyvät eettisyys ja luotettavuus

Päiväkoti oli kerännyt lasten vanhemmilta kuvausluvut jo syksyllä eikä niitä tarvinnut erikseen pyytää tätä projektia varten. Tutkimuslupa allekirjoitettiin Lapinlahden kunnan varhaiskasvatuksen ohjaajan Riitta Niemisen kanssa ennen päiväkodin tutustumiskäyntiä. Otimme työssämme huomioon varhaiskasvatusta ja tutkimusta koskevat lait ja asetukset, kuten tietosuojalain ja vaitiolovelvollisuuden. Olimme säännöllisesti yhteydessä myös opinnäytetyömme tilaajaa edustavaan henkilöön sekä ohjaavaan opettajaamme sekä esiopetuksen opettajaan projektin toteutusvaiheessa.

Pyrimme opinnäytetyössämme toteuttamaan varhaiskasvatus- ja perustuslakiin kirjattua lapsen itsemääräämisoikeutta sekä lapsen osallisuutta. Lasten osallisuus toteutettiin turvallisuus ja lasten yhteisesti suunnittelemat ajatukset huomioon ottaen. Ryhmän vakituiset aikuiset olivat koko ajan mukana, joten he tunsivat lapset ja heidän mahdollisesti huomioon otettavat asiat.

Sitouduimme siihen, että tuottamamme teksti on selkeästi erotettu muista lähteistä referoidusta tiedosta. Merkitsimme lähdeviitteet selkeästi. Olemme arvioineen lähteiden luotettavuutta ja niiden ajantasaisuutta. Omat ajatuksemme ja mielipiteemme erotettiin selkeästi tekstissä ilman

lähdeviitteitä. Tieteellisessä tekstissä liitteet näkyivät selkeästi sekä tekstissä ja lähdeluettelossa. Tekstissä oleva viite viittasi työn lopussa olevaan lähdeluetteloon. Tieteelliseen kirjoittamiseen kuuluu, että lähteet valitaan huolella ja harkiten. Lähteiden tulee myös olla ajantasaisia. Mikäli tutkimuksessa esitetään tietoja omissa nimissään, ilman lähdeviitteitä, tutkija syyllistyy plagiointiin. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 349–350.)

Sosiaalialan opintojen parissa asiakkaiden kanssa tehtävässä työssä tulee aina muistaa kunnioitus asiakasta kohtaan. Päiväkodin henkilökunta ja lasten vanhemmat antavat tavallaan lapset meidän käyttöömmek, jotta voimme harjoitella tulevaisuuden työtehtäviämme. Tutkimuksen luotettavuutta mittaasimme toimintapäivän sekä henkilökunnalta saamamme palautteen jälkeen.

9.3 Opinnäytetyön merkitys

Koko työmme lähtökohtana on ollut, että opinnäytetyömme ja sen tuotoksena syntyvä ohjevihko mahdollistaisi kynnystä Lapinlahden varhaiskasvatuksessa aloittaa projekteja lasten kanssa ja että projektityöskentelymallin edut tulisivat näkyviksi henkilökunnalle sekä vanhemmille. Haluamme vaikuttaa projektityöskentelymallin ja sen tuomien uusien ajatusten avulla varhaiskasvatuksen henkilökunnan toimintaan ja asenteisiin. Ohjevihko on suunniteltu varhaiskasvatuksen työntekijöille, sekä päiväkotien, että myös perhepäivähoitajien käyttöön. Tavoitteenamme on, että henkilökunta alkaisi toteuttaa enemmän projekteja ja että henkilökunnan toiminta lasten kanssa olisi yhä enemmän lapsilähtöistä. Olisi myös hienoa, jos pienimpien lastenkin kanssa toteutettaisiin heidän tarpeitaan palvelevia pieniä projekteja. Lapsille mielekäs, monipuolinen tekeminen on tärkeää vastapainoa arjen rutiineille ja monipuolisia oppimiskokemuksia. Luovuus, toiminnallisuus ja liikkuminen mainitaan Lapinlahden omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Lapinlahden palvelulautakunta 2017, 34–35), joten näin projektien ja erilaisten yhteistyön kautta lapset saisivat ehkä ideoida vielä enemmän mielekkäitä virikkeitä toimintaansa. Näin haluamme vaikuttaa kasvattajiin, jotta he pyrkisivät kehittämään toimintaa jatkuvasti. Tämä puolestaan edistää laadukasta varhaiskasvatusta ja tukea Lapinlahden kunnan asettamia varhaiskasvatuksen tavoitteita. Projektityöskentelymalli on käyttökelpoinen myös muissa kunnissa. Osallisuuden merkitystä varhaiskasvatuksessa ei voi korostaa liikaa.

Lapsen osallisuuden merkitys korostuu. Lasten kuuntelu, arkipäiväisen toiminnan suunnitteluun osallistuminen ja toiminta kasvattajan ja lapsen välillä tapahtuu hyvässä vuorovaikutuksessa lasta kunnioittaen. Silti nykypäivänäkin ollaan vielä tilanteessa, jossa lapsen osallisuus ei useinkaan toteudu. Kiire, henkilökuntavaje ja kurin pitämisen ”pakko” luetaan usein syyksi, miksi toiminta ei voi olla lapsentahtista. Rutinoituminen toimintaan saattaa johtaa samojen kaavojen toistamiseen. Toisaalta varhaiskasvatus on jatkuvassa muutoksessa ja henkilökunnan jatkuva vaihtuminen, ammatin arvostuksen puute, epäpätevät hoitajat ja kiire ja sen seurauksena lapsen yksilöllisen huomion puute saattavat tuoda lapselle epävarmuutta arkeen.

Osallisuus koskee kaikkea sosiaalialan työtä, sekä varhaiskasvatusta että palveluohjauksen polkua. Se kuuluu ydinosaan. Sen toteuttaminen voidaan aloittaa pienin askelin. Jokainen askel

osallisuuden polulla on kehitystä ja voimme itsekin oppia siitä. Asiakkaan voimaantuminen ja oman elämän hallinta on sosiaalialan ydin. Se on kaikessa mukana. Tehdään osallisuudesta arkea.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

AHONEN, Liisa 2018. Vasun käyttöopas. 3. painos. Keuruu: PS-Kustannus.

DUUNITORI 2018. Työyhteisötaidot. Työn kehittäminen voi jakaa työyhteisön [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-01-04.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp446814496>

ESKOLA, Jari ja SUORANTA, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8.painos. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.

FONSÉN, Elina 2017. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksen laadun taustalla – talon tavoista tavoitteelliseksi pedagogiikaksi [verkkojulkaisu]. Julkaisussa: Pedagogiikan aika. Lastentarhaopettajaliitto. [Viitattu: 2019-04-01.] Saatavissa: <https://www.lastentarha.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>

HEINIMAA, Elise 2000. Humanismia ja lapsuuden kunnioittamista - Reggio Emilian kunnalliset päiväkodit pedagogisena suunnannäyttäjänä. Julkaisussa: HINTIKKA, Anna-Maija (toim.) Kokemuksia erilaisesta opettamisesta ja erilaisesta oppimisesta. Helsinki: Helsingin seudun erilaiset oppijat ry Hero.

HELSINGIN KAUPUNKI s.a. Lapsen kasvu ja kehitys [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-02-28.] Saatavissa: <https://www.hel.fi/sote/perheentuki-fi/1-6-vuotiaat/lapsen-kasvu-ja-kehitys/1-vuotiaat/>

HIISSA, Tiia 2010. Lapsilähtöistä kasvatusta rakentamassa - Tapaustutkimus kahdesta päiväkodista [verkkojulkaisu]. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu-tutkielma. [Viitattu: 2019-04-01.] Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81895/gradu04530.pdf>

HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko, SAJAVAARA, Paula 2016. Tutki ja kirjoita. 21. painos Porvoo: Tammi.

HUJALA, Eeva & TURJA, Leena (toim.) 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus: Juva.

JHL s.a. Varhaiskasvatussuunnitelma vasu [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-28-12.] Saatavissa: <https://www.jhl.fi/tyoelama/ammattialat/kasvatus-ja-ohjausala/varhaiskasvatussuunnitelma-vasu/>

KATAJA, Elina, OPETUSHALLITUS 2018a. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa [verkkodokumentti]. Opetushallitus. [Viitattu 2019-01-04.] Saatavissa: https://www.edu.fi/download/190168_Video1_Osallisuus_kasitteena_ja_kasvatusfilosofiana.pdf

KATAJA, Elina, OPETUSHALLITUS 2018b. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, 3/5 Osallisuus toiminnan suunnittelun ja eheytyneen toiminnan näkökulmasta [verkkodokumentti]. Opetushallitus. [Viitattu 2019-01-04.] Saatavissa: https://www.edu.fi/download/190889_video3_osallisuus_suunnittelu_ja_eheytytty_toiminta.pdf

KIVILUOTO, Kimmo 1996. Teemasta toimeen. Helsinki: Tekniikan akateemisten liitto TEK ry, Painotalo Miktor.

KSL opintokeskus s.a. Erilainen oppija [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-03-21.] Saatavissa: http://www.ksl.fi/materiaaleja_kouluttajalle/erilainen-oppija

LAPINLAHDEN PALVELULAUTAKUNTA 2017. Lapinlahden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. § 16 Liite 2. [verkkojulkaisu]. Lapinlahti. [Viitattu 2019-01-21.] Saatavissa: <https://www.lapinlahti.fi/loader.aspx?id=9e40d830-e096-4fb2-b12b-7702781c8cd2>

LAPINLAHTI 2019a. Kartat ja sijainti [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-21-02.] Saatavissa: <https://www.lapinlahti.fi/fi/Tietoa-kunnasta/Kartat-ja-sijainti>

LAPINLAHTI 2019b [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-21-02.] Saatavissa: Lapinlahden kylät. <https://www.lapinlahti.fi/fi/Tietoa-kunnasta/Kylat>

LONKA, Kirsti 2000. Toim. HINTIKKA Anna-Maija. Jokainen meistä on erilainen oppija - Siksi uudet oppimismenetelmät toimivat! Jyväskylä: Helsingin seudun erilaiset oppijat ry Hero.

- NIEMINEN, Tarja, TUKIAINEN, Petri s.a Valmentajan projektiseikkailu [verkkojulkaisu]. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä [Viitattu: 2018-12-30.] Saatavissa: <https://www.jao.fi/loader.aspx?id=2c7a3e1d-04d1-4fa0-9705-790a4814cddc>
- MLL s.a. 6–7-vuotiaan älyllinen kehitys [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-03-13.] Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/6-7-v/6-7-vuotiaan-alyllinen-kehitys/>
- NURMI, Suvielise 2011. Näyn ja kuulun - Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Otavan kirjapaino Oy.
- OPETUSHALLITUS s.a.a. Esiopetus [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-28-12.] Saatavissa: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/esiopetus
- OPETUSHALLITUS s.a.b. Varhaiskasvatussuunnitelma [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-28-12.] Saatavissa: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus
- OPETUSHALLITUS 2016a. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-02-17.] Saatavissa: https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- OPETUSHALLITUS 2016b. Lapinlahden esiopetussuunnitelma ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-02-17.] Saatavissa: <https://www.lapinlahti.fi/loader.aspx?id=c088ecb3-7517-4855-bb90-d369135d8131>
- OPETUSHALLITUS 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-23-01.] Saatavissa: https://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- OPETUSHALLITUS 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2018: 3a [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-03-29.] Saatavissa: https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf
- PERHOVAARA, Kaisa 2019-03-11. Lapinlahden kunta. Oppariin lisämateriaalia [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Riikka Rissanen. [Tulostettu 2019-03-23.]
- PERUSTUSLAKI L 11.6.1999/731 [verkkojulkaisu]. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu: 2019-02-16.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- PELASTAKAA LAPSET RY. Minun oikeuteni [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-02-17.] Saatavissa: http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2016/02/17120945/Lapsen_oikeudet_su.pdf
- PULKKANEN, Aleksis s.a. Waterfall vs. Agile + 4 muuta yleistä menetelmää projektinhallintaan [verkkojulkaisu]. Agendum. [Viitattu 2019-01-06.] Saatavissa: <https://www.agendum.com/post/agile-waterfall-kanban-6-projektinhallintamenetelmaa>
- REGGIO CHILDREN s.a. Reggio Emilia approach [verkkojulkaisu]. [Viitattu: 2019-03-22.] Saatavissa: <https://www.reggiochildren.it/identita/reggio-emilia-approach/?lang=en>
- RISSANEN, Niko 2019-01-24. Parkour-radon liukumäki [digikuva]. Sijainti: Lapinlahti: Riikka Rissanen yksityiset kokoelmat.
- RISSANEN, Niko 2019-01-24. Lasten antamat tarrapalautteet Perheillasta [digikuva]. Sijainti: Lapinlahti: Riikka Rissanen yksityiset kokoelmat.
- ROOS, Piia 2017. Osallisuuden polulla. Julkaisussa: Pedagogiikan aika [verkkojulkaisu]. Lastentarhaopettajaliitto. [Viitattu: 2019-04-01.] Saatavissa: <https://www.lastentarha.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>
- RUUSKA, Kai 2007. Pidä projekti hallinnassa. 6. painos Helsinki: Gummeruksen kirjapaino.
- SAROS, Timo 2017. Perinteinen vesiputous vs. uusi ketteryys [verkkojulkaisu]. Projektihdistys ry. [Viitattu: 201-03-31.]. Saatavissa: https://www.pry.fi/projektihdistys/blogi/perinteinen-vesiputous_vs_uusi_ketteryys.477.news

SUOMEN REGGIO EMILIA YHDISTYS s.a. Reggio Emilia pedagogiikka[verkkójulkaisu]. [Viitattu: 2019-03-31.] Saatavissa: <https://reggioemiliayhdistyscom.wordpress.com/>

THL 2018. Lapsen osallisuus [verkkójulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2019-03-14.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

TUOMI, Jouni & SARAJÄRVI, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Painettu EU:ssa: Tammi.

TURUNEN, Jenni 2019-03-23. Perhepäivähoitaja. Puhelinhaastattelu. Lapinlahden kunta.

UNICEF 1989. Lapsen oikeuksien sopimus [verkkójulkaisu]. [Viitattu: 2019-02-16.] Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

VARHAISKASVATUSLAKI 504/2018. Päivitetty 2018-07-13. Varhaiskasvatuslaki [verkkójulkaisu]. [Viitattu 2018-28-12.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

VILKKA, Hanna ja AIRAKSINEN, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1-2.painos. Tammi: Jyväskylä.

LIITTEET

LIITE 1: PERHEILLAN OHJELMA

Ohjelma to 24.1.2019 klo 18 - noin 19.30

Paikkana Alapitkän koulun liikuntasali.

Illan ohjelma:

- 18.00** **Tervetuloitovotus**
- 18.05** **Lasten suunnittelema alkujumppa**
- 18.15** **Lapset jakautuvat omiin liikuntaryhmiin ja vievät perheensä toisen**
ryhmän suunnittelemaan pisteeseen.
- 18.35** **Ryhmät vaihtavat paikkaa.**
- 19:00** **Illtapala & palaute**
- Tilaisuus päättyy

LIITE 2: KUTSU PERHEILTAAN

Tervetuloa esikoululaisten suunnittelemaan perheiltaan to 24.1.2019 klo 18 alkaen koulun liikuntasaliin. Kesto noin 1,5 tuntia.

Teemana **urheilu, parkour ja yhdessä liikkuminen**, lopuksi pientä purtavaa. Varaa mukaan liikkumiseen sopivan vaatetus.

Tervetuloa koko perheen voimin!

Toivottavat esikoululaiset

sekä Riikka Rissanen ja Sari Savolainen Savonia AMK (sosionomi-opiskelijat)

Palauta esikouluun pe 18.1.2019 mennessä

Lapsen nimi _____

Meiltä osallistuu

_____ lasta

_____ aikuista

Mahdollinen erikoisruokavalio: _____

LIITE 3: PALAUTEKYSELY VANHEMMILLE

PALAUTEKYSELY PERHEILLASTA 24.1.2019

Hei!

Kiitos, että osallistuit Alapitkän esikoulun perheiltaan. Pyydämme sinulta hieman palautetta:

1. Kokonaisarvosana illasta (5=kiitettävä – 1= paljon parannettavaa)

2. Vapaa palaute illasta. Mitä kehitettävää ja mikä sujui hyvin?

Kiitos palautteestasi!

LIITE 4: PALAUTEKYSELY ALAPITKÄN ESIKOULUN HENKILÖKUNNALLE

Palautekysely Alapitkän päiväkodin henkilökunnalle

Tällä kyselyllä toivomme saavamme palautetta tammikuussa 2019 Alapitkän päiväkodissa toteuttamastamme Perheillasta. Kyselyyn vastaamiseen menee n.5-10 minuuttia. Kiitos osallistumisestasi! Palautteesi on tärkeä opinnäytetyöllemme.

1. Suunnitteluprojekti. Miten suunnittelu mielestäsi sujui?

5 = erinomainen 4 = hyvä 3 = ei hyvä eikä huono 2 = parannettavaa 1 = ei onnistunut 0 = en osaa sanoa

	5	4	3	2	1	0
Ohjaajien etukäteisvalmistautuminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kontakti lapsiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjaamisen onnistuminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kokonaisarvosana etukäteissuunnitteluista	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Vapaa palaute etukäteissuunnitteluista**3. Perheillan ohjelma. Miten ilta mielestäsi sujui?**

5 = erinomainen 4 = hyvä 3 = ei hyvä eikä huono 2 = parannettavaa 1 = ei onnistunut 0 = en osaa sanoa

	5	4	3	2	1	0
Alkusanat ja illan avaus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liikuntapisteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Parkour-rata	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tarjoilu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kokonaisarvosana illasta	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Vapaa palaute Perheillan ohjelmasta.

5. Toteutuiko projektissa mielestäsi lasten osallisuus? Perustelee lyhyesti vastauksesi.

- Kyllä
- Ei

6. Oppivatko mielestäsi lapset tässä projektissa projektityöskentelyä? Perustelee vastauksesi lyhyesti.

- Kyllä
- Ei

7. Risuja ja ruusuja. Vapaa palaute Perheillasta. Sana on vapaa.

Mikäli haluatte antaa enemmän palautetta tai keskustella projektista, Riikka ja Sari vastaavat sähköposteihin osoitteissa: riikka.rissanen@edu.savonia.fi sari.savolainen@edu.savonia.fi

LIITE 5: OHJEVIHKO

Tekijät: Riikka Rissanen
Sari Savolainen
Kuvat: Niko Rissanen

Projektityöskentelymalli Lapinlahden varhaiskasvatukselle

KUVA 1: Tunneli.

Tilaaaja: Lapinlahden kunta

SAVONIA
AMMATTIKORKEAKOULU

Tämä ohjevihkonen on suunniteltu Lapinlahden varhaiskasvatuksen kasvattajien käyttöön. Vihko on tarkoitettu muistin tueksi projektityöskentelyn aloittamiseen. Kaikkia vihkossa mainittuja vaihteita ei tarvita jokaisessa projekteissa vaan kasvattajat voivat käyttää sitä tarpeensa mukaan apuna.

Sivulla 3 on kerrottu lyhyesti lasten osallisuudesta varhaiskasvatukseen sekä projektityöskentelystä ja sen hyödyistä. Sivulla 4 on esitetty kuviona projektin vaiheet. Seuraavilla sivuilla jokaiseen projektin työvaiheeseen on esitetty muistilista, jonka osia voi käyttää apuna suunnittelussa. Jos jokin projektin osa ei kosketa teidän työtänne, sen voi jättää välistä. Lisäksi kaikkien vaiheiden kohdalla on kerrottu esimerkkejä Alapitkän päiväkodissa lasten suunnittelemaasta projektista, jonka toteutimme opinnäytetyönämme.

Toivottavasti tästä vihkosta on sinulle apua!

Terveisin,

opiskelijat Riikka Rissanen ja Sari Savolainen

Savonia amk

Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa

Lapsen osallistuminen tarkoittaa kasvattajan kuulemista ja kuuntelemista lasta arjessa. Kasvattaja ottaa pienistäkin vihjeistä vinkkiä toiminnan suunnitteluun ja oppimisen tavoitteisiin. Lapsen mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet kuullaan, hänen äänensä otetaan huomioon myös ryhmässä ja myös hiljaisempien ääni tulee huomatuksi. Lasta tuetaan jokapäiväisessä toiminnassa. Hän saa itse tehdä valintoja ja ratkaista ongelmia. Lapsi näkee tekojensa seuraukset ja oppii ajattelemaan itsenäisesti. (Kataja & Opetushallitus 2018 a.) Aikuisen tehtävänä on luoda tilanteita, joissa lasten kuuleminen on mahdollisimman helppoa ja kasvattaja pyrkii löytämään lasten vahvuuksia. (Nurmi 2011, 144–145.)

Käsitys lapsesta toimijana ja hänen oikeutensa tulla kuulluksi on vahvistunut viime vuosikymmeninä. Suurimpana esteenä lasten osallisuuden toteutumiselle Nurmi (2011) näkee kiireen ja aikuisten vuorovaikutustaitojen ongelmat. Joskus aikuinen saattaa pelätä myös oman arvovaltansa heikkenemistä, mitä lapsen osallisuus ei tietenkään tarkoita, sillä vastuu säilyy aina aikuisella. Aikuinen ei välttämättä ymmärrä lapsen tapaa ilmaista itseään. On muistettava, että lapsen kokemus elämästään ja itsestään on aina ainutlaatuinen. (Nurmi 2011, 35.)

Mikä on projekti eli hanke?

Projekti on ainutkertainen, se ei toistu. Sillä on selkeä tavoite tai päämäärä sekä alku ja loppu. Projekti voi olla lyhytkestoinen tai pitkä.

Projektityöskentely varhaiskasvatuksessa

Lasten kanssa toteutettavissa projekteissa ei itse projekti ole tärkeintä vaan sen mukanaan tuoma oppimisprosessi. Projektissa lapset oppivat omien oivallusten ja käytännön kokemusten kautta. Ohjaaja ei anna heille valmiita ratkaisuja vaan rohkaisee ja ohjaa heitä löytämään ratkaisut yhdessä.

Projektityöskentelyssä lapsi saa kokemusta ryhmän jäsenenä toimimisesta, vastuuta ja vapautta itsensä toteuttamiseen ja jopa kokemusta johtamiseen. Tämän lisäksi lapsen luovuus, ongelmanratkaisukykyä, itsearviointi, epävarmuuden sieto ja viestintätaidot kehittyvät.

Tiimityöskentelyn lähtöajatuksena on, että jokaisella ryhmän jäsenelle on jotain niin sanottua hiljaista tietoa, josta voisi olla projektille hyötyä.

Ryhmä oppii hyödyntämään heillä olevaa tietoa. Toimivan ryhmän edellytyksenä on, että heillä on yhteinen päämäärä, sen toiminta on avointa ja tieto liikkuu, ryhmän pitää kokoontua säännöllisesti, yhdessä toimiminen on hauskaa ja että yhteispeli toimii. (Nieminen & Tukiainen s.a.)

Kaikkien ei tarvitse innostua samoista projekteista vaan lapset voivat valita mielenkiinnon mukaan. Olennaista on yhdessä tekeminen läpi prosessin.

Aiheita voi olla mediakasvatuksesta keholliseen ilmaisuun ja teknologiakasvatuksesta kieliin, tai mitä tahansa niiden väliltä. Jokainen projekti on erilainen. (Kataja & Opetushallitus 2018 b.)

Projektin vaiheet

Kuvio 1. Projektin vaiheet.

Tarve

- Aihe projektille?
 - lasten keskusteluista
 - tapahtuma, kuten kevätjuhla tai vanhempainilta
 - ajankohtaiset, lapsia puhuttavat tapahtumat, kuten olympialaiset, ilmastonmuutos tai tieteelliset läpimurrot
 - vuoden kierto tai luonnon tapahtumat
- Tärkeää on, että sekä lapset, että aikuiset innostuvat aiheesta.

**Lapset kertovat pitävänsä
hyppimisestä ja ilmapalloista.**

KUVA 2. Ilmapallolentopallo.

Tavoite/osatavoitteet

- Jokainen projekti tarvitsee tavoitteen.
- Mihin halutaan pyrkiä?
- Mitä halutaan oppia?
- Myös lasten tulee tietää, mitä projektilta haetaan.

Järjestetään liikuntailta kaikkien esioppilaiden perheille.

KUVA 3. Tyhjä parkour-rata.

Ideointi

- Millainen ryhmä on?
- Ryhmän koko, ikäjakauma ja lapset vaikuttavat toimintaan.
- Millainen projekti voi onnistua?
- Kuka tietää aiheesta?

Lapset haluavat jumppaan peppuhyppyjä

ja parkour-radon liikuntasaliin. Suunnitellaan tarjoilu.

Katsotaan Youtubesta parkourvideoita ja mietitään, millainen rata sopisi esioppilaille ja heidän perheilleen.

Lapset saavat ideoida rataa.

KUVA 4. Pujottelu

Resurssit, tilat ja kustannusarvio

- Mistä saadaan tarvikkeet?
- Kuka voisi auttaa rakentamisessa?
- Missä toiminta tapahtuu?
- Paljonko maksaa? Mistä rahat?

Sovitaan, kuka tilaa ruokatarvikkeet. Suunnitellaan tilojen käyttö. Rahaa kuluu vain tarjoiluihin. Ne maksaa päiväkot.

KUVA 5. Kivet purassa.

Tehtävien jako

- Hyödynnetään työntekijöiden ja lasten osaamisalueita ja vahvuuksia.
- Myös lapsille voidaan antaa pieniä vastuutehtäviä.
- Huomioidaan, että henkilökuntaa ja muita apukäsiä on riittävästi toteutukseen.

Sovitaan aikuisten ja lasten tehtävät Perheillassa. Yksi aikuisista on järjestänyt paljon lasten liikuntaryhmiä. Kysytään hänen mielipiteitään toteutukseen.

KUVA 6. Iltapala.

Aikataulutus

- Käytössä oleva aika ja siihen vaikuttavat tekijät.
- Aikatauluihin voi tulla muutoksia hyvästä suunnittelusta riippumatta.
- Aikataulussa otetaan huomioon myös muut pedagogiset tavoitteet.

Milloin pitää olla valmista?

Vaikuttavatko loma-ajat?

KUVA 7. Pikkulapsi liianissa.

Projektin toteutus

- Innostunut ilmapiiri.
- Hyvä suunnittelu ja ennakkovalmistelu.
- Jatkoprojektit.

**Perheet saapuvat ja
heidät jaetaan ryhmiin.
Perheet alkavat kiertää pisteitä.
Otetaan valokuvia.**

KUVA 8. Tarkkuusheitto.

Loppuyhteenveto

- Kerrataan lasten kanssa projektia läpi alusta loppuun.
- Muistellaan kivoja tapahtumia.
- Tallennetaan valokuvat ja annetaan vanhemmille.

**Käydään lasten kanssa läpi koko projekti.
Keskustellaan, mikä oli kivaa ja mitä opittiin.**

KUVA 9. Lasten palautetaulut.

Tärkeimmät lähteet:

AHONEN, Liisa 2018. Vasun käyttöopas. 3.painos. Keuruu: PS-Kustannus.

HEINIMAA, Elisse 2000 Humanismia ja lapsuuden kunnioittamista - Reggio emilian kunnalliset päiväkodit pedagogisena suunnannäyttäjänä kirjassa Kokemuksia erilaisesta opettamisesta ja erilaisesta oppimisesta toim. HINTIKKA, Anna-Maija Helsingin seudun erilaiset oppijat ry Hero

HUJALA, Eeva & TURJA, Leena (toim.) 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus; Juva.

KATAJA, Elina, OPETUSHALLITUS 2018 b. Opetushallitus. [Viitattu 2019-01-04] Saatavissa: https://www.edu.fi/download/190889_video3_osallisuus_suunnittelu_ja_eheytytty_toiminta.pdf

KIVILUOTO, Kimmo 1996. Teemasta toimeen. Helsinki: Tekniikan akateemisten liitto TEK ry, Painotalo Miktor

NURMI, Suvilise 2011. Näyn ja kuulun - Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Otavan kirjapaino oy (6-7)

PULKKANEN, Aleksi s.a. Waterfall vs. Agile + 4 muuta yleistä menetelmää projektinhallintaan. [verkkojulkaisu] Agendium. [Viitattu 2019-01-06] Saatavissa: <https://www.agendium.com/post/agile-waterfall-kanban-6-projektinhallintamenetelmaa>

REGGIO CHILDREN s.a. | Reggio Emilia approach. [Viitattu: 2019-03-22] Saatavissa: <https://www.reggiochildren.it/identita/reggio-emilia-approach/?lang=en>

RUUSKA, Kai 2007. Pidä projekti hallinnassa. 6. painos Helsinki: Gummeruksen kirjapaino.

SAROS, Timo 2017. Perinteinen vesiputous vs. uusi ketteryys. Projektiryhdistys oy. [Viitattu: 2019-03-31] Saatavissa: <https://www.pry.fi/projektiryhdistys/blogi/perinteinen-vesiputous-vs-uusi-ketteryys.477.news>

SUOMEN REGGIO EMILIA YHDISTYS s.a. Reggio Emilia pedagogiikka. [Viitattu: 2019-03-31]. Saatavissa: <https://reggioemiliayhdistys.com.wordpress.com/>

THL 2018. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Lapsen osallisuus [Viitattu 2019-03-14.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>